

Magyar Tudományos Akadémia Regionális Kutatások Központja
Alföldi Tudományos Intézete

Kecskemét – Méntelek
egy „szuburbán lakófalu” jellegzetességei és fejlesztési
lehetőségei

Kutatási jelentés

Írta: Dr. Jász Krisztina, Dr. Kovács András Donát, Kiss Attila

(Készült Méntelek Részönkormányzata és Kecskemét Megyei Jogú Város megbízásából)

Kecskemét

2009

E tanulmánykötet Kecskemét Megyei Jogú Város Önkormányzata – mint megbízó, a KIK-FOR Városfejlesztő és Ingatlanhasznosító KFT – mint felhasználó és az MTA Regionális Kutatások Központja – mint vállalkozó között létrejött megállapodás alapján készült el az Alföldi Tudományos Intézet Kecskeméti Osztályán.

A Kecskemét-Ménteleki Részönkormányzat részéről együttműködő partnerek:

Falu György és Tóth Kása Kálmán

A felhasználó részéről témafelelős

Uhlig Rita városfejlesztési divízióvezető

A vállalkozó részéről a témafelelős:

Dr. Csatári Bálint, geográfus, tudományos osztályvezető

A kutatás-fejlesztési munka résztvevői:

Dr. Jász Krisztina; szociológus, Kecskemét,

Dr. Kovács András Donát; geográfus, szociológus, Kecskemét,

Kiss Attila; geográfus, építész, Kecskemét

Farkas Jenő; geográfus, térinformatikus, Kecskemét,

Salánki Szilárd, informatikus, Kecskemét,

A Kecskeméti Főiskola Kertészeti Főiskolai Karának – gazdasági- és vidékfejlesztési agrármérnök szakos – hallgatói

TARTALOM

I. Bevezető: a ménteleki vizsgálatok kiindulópontjai.....	1
II. A vizsgálatok lépései és módszerei.....	3
III. Méntelek helyzete a kecskeméti szuburbán térben.....	7
IV. A ménteleki határrész és a tanyák jellemzői.....	18
V. A tanyák részletes kérdőívének elemzése.....	31
VI. A lakosság jövőbeli elképzelései és elvárásai.....	38
VII. A Ménteleken készült interjúk tanulságai	41
VIII. Stratégiai célkitűzések és az azok megvalósítását szolgáló operatív programok...	47
IX. Összefoglaló gondolatok.....	55
Mellékletek	

I. Bevezető: a ménteleki vizsgálatok kiindulópontjai

A Duna-Tisza közti Homokhátság tanyás térségeiben az elmúlt évtizedekben kedvezőtlen településkörnyezeti változások következtek be. A szárazodással és a talajvízszint süllyedéssel összefüggő negatív folyamatok, s az abból fakadó tendenciák súlyosan érintik a természeti-ökológiai és a társadalmi-gazdasági viszonyokat egyaránt. Általánossá vált a külterületi lakosság egy részének elszegényedése, amelynek következményeként szinte az egész Homokhátságon – így Kecskemét térségében is - ma már tanúi lehetünk a szegregációs jelenségeknek, a kirekesztődésnek, a periferizálódásnak.

Mindezek ellenére – úgy véljük –, hogy még ma is számos olyan tanyás térség és település van az érintett térségben, amelyek esetében az elnéptelenedés megállítható, és a tanyasi életforma újra népszerűvé tehető. **Feltételezhető, hogy bizonyos szórványtelepülések a jövőben több szempontból is felértékelőd(het)nek**, hiszen a vidéki környezeti potenciál (értékek), az ún. „ökoszisztéma szolgáltatások” iránti társadalmi érdeklődés és igény egyre nő. A környezettudatos életmód, valamint a természeti körülményekhez alkalmazkodó gazdálkodási formák és térségi önellátás megteremtésével a Kecskemét térségében lévő tanyás településrészek is a környezetmegőrzés vidéki egységeivé, a fenntarthatóság „alföldi szigeteivé” válhatnak. Megítélésünk szerint Kecskemét-Méntelek, a helyi adottságokat alapul véve, egyike azon alföldi tanyás kistelepüléseknek, ahol tere lehet a megújulásnak, a fejlődésnek.

Ebből az elgondolásból kiindulva – a ménteleki részönkormányzat megbízásából – az MTA RKK Alföldi Tudományos Intézet koordinálásában, **2009-ben átfogó kutatás zajlott Ménteleken**. E vizsgálat célja egyrészt az volt, hogy megismerhetővé váljanak a ménteleki külterületi életforma sajátosságai, a településkörnyezeti jellemzők, a különböző gazdálkodási módok, összességében: a tanyákon zajló mindennapok. Másrészt a kutatás fel kívánta tárni mindazokat a lokális társadalmi elképzeléseket is, amelyek a település megújulására irányulnak.

A terepbejárások eredményeként megtörtént a **helyi adatok felvételezése**. Elkészült a **tanyák komplex értékelése** is, amelyek módszertani háttéréül **teljes körű lakossági kérdőívezés, interjú készítés és új, településszintű adatbázisok** összeállítása szolgált.

A vizsgálatok első lépéseként a tanyai lakosság kérdőívezésére került sor. E munka során – **132 ménteleki külterületi háztartás felkeresésével** pontos képet kaptunk az itt lakók életkörülményeiről, a tanyák természeti, épített és társadalmi környezetéről, az itt élők településről alkotott véleményéről, illetve a külterületi népesség jövőbeli lehetőségekre vonatkozó elképzeléseiről.

34 tanyai háztartásról további, hosszabb lélegzetvételű – interjú jellegű – **felmérés** is **készült**, amely nagy részletességgel tárja fel a Méntelekre jellemző tanyás életmódbeli jellemzőket és gazdálkodási formákat. Mindezek megfelelő támpontot adtak a településen adekvát fejlesztési javaslatok további kidolgozásához.

A harmadik felmérési szakaszban egy további – Méntelek belterületére is kiterjedő – lakossági kérdőívezésre került sor. Több mint 100 család válaszolt kérdéseinkre, amelyek - elsősorban a helyi településkörnyezeti - fejlesztési igényekre keresték a választ.

Ezzel egyidejűleg – mintegy a vizsgálat záróakkordjaként – **húsz interjú készült a településen**, amelyek elsődleges célja a településen zajló közösségi élet sajátosságainak, illetve a település humán potenciáljának a megismerése volt.

Úgy véljük, hogy a helyi településkörnyezeti tényezők és az itt élők elképzeléseinek alapos megismerésével **lehetőség nyílt a település fejlődését megalapozó középtávú stratégia megfogalmazására**, amely a későbbiek során megfelelő kiindulópontja lehet mind a konkrét gazdasági és infrastrukturális fejlesztéseknek, mind az életminőséget javító, illetve a közösségfejlesztést célzó helyi programoknak, Kecskemét-Méntelek további fejlődésének.

II. A vizsgálatok lépései és módszerei

Méntelek településkörnyezeti viszonyainak megismerése, a fejlesztési stratégia megalapozása több egymást követő empirikus vizsgálatot tett szükségessé, amelyek számos új adatot és számszerűsíthető információt szolgáltatottak Méntelekről, lehetővé téve a jövőre vonatkozó javaslatok pontosabb és konkrétabb megfogalmazását. A következő fejezetben a felmérés módszertani lépéseit mutatjuk be.

1. A ménteleki tanyák kérdőíves-adatlapos felmérése

Az első kutatási fázisban – 2009 április 20-24. között – survey jellegű **kérdőíves felmérés készült a ménteleki külterületi lakosság körében** (lásd kérdőív-melléklet; „ménteleki tanyák adatlapja”). A felmérés, teljes körű mintavételi eljárással zajlott le, vagyis a kérdőívezés – néhány kivételtől eltekintve – valamennyi ménteleki külterületi lakóhelyen megtörtént. A feldolgozás során kiértékelt kérdőívek számát a ménteleki külterületi háztartások arányával és a vizsgálati alapsokasággal összevetve (a felmerülő válaszadási hajlandóságot és a részlegesen kitöltéseket bekalkulálva) megállapítható, hogy **a mintavételezés meghaladta a 90%-os értéket.**

E kutatási periódus célja az volt, hogy;

- **megismerhetővé váljon a máig is élő ménteleki külterületi életforma, valamint feltárásra kerüljenek a sajátos településkörnyezeti és infrastrukturális jellemzők, a tipikusnak tekinthető gazdálkodási módok, a tanyán folytatott különböző tevékenységek, illetve a tanyák tájban való megjelenése;**
- **feltárásra kerüljön a tanyai családok véleménye Méntelekről, a település megújulásáról,**
- **illetve, hogy megismerhessük a helyiek egyes településfejlesztési elképzelésekkel kapcsolatos attitűdjeit.**

A vizsgálat alapvető célja az volt, hogy a ménteleki tanyavilágról részletes képet kapjunk. A mélyfúrás-jellegű információk begyűjtése érdekében a kérdezőbiztosok (főiskolai hallgatók 16 fős csoportja) minden lakott és lakatlan objektumot felkerestek az érintett területen. **A munka során 132 tanyába látogattak el, amelynek eredményeként végül 120 tanyai háztartásról illetve családról kaptunk részletes információt.** A kérdezőbiztosainknak 10 tanyába nem sikerült bejutniuk – (6 tanyában nem voltak otthon, 4 tanyába pedig nem engedték be a kérdezőket). Néhány esetben előfordult az is, hogy ugyan az adott lakos

beengedte a kérdezőbiztost, de a kérdések többségére nem adott értékelhető választ. A legtöbb ilyen válaszadó az idős korosztályból került ki, akik azzal hárították el a válaszadást, hogy „a fiatalokat kérdezzék, ők jobban értenek ezekhez a dolgokhoz”. Akadtak olyanok is, akik nemrég költöztek Méntelekre, ők nem tudták megítélni a településsel kapcsolatban felmerülő kérdéseket. Többször előfordult, hogy a térinformatikai adatbázis szerint lakott tanyát felkeresve szembesültünk vele: az adott tanyát már elhagyták, az objektum lakatlanná vált.

Az adatfelvételt fotódokumentációkkal egészítettük ki, amelyek lévén szinte valamennyi felmért tanyáról készült digitális felvétel. Az így kapott empirikus dokumentáció hosszabb távon is lehetővé teszi az egyes tanyák nyomon követését, a település szórványainak, azok szűkebb mikrokörnyezetének monitoringját. A terepbejárás és az adott tanyák felkeresése egy előzetesen összeállított térinformatikai adatbázis és a külterületekről készített nagyfelbontású térképek segítségével zajlott. Az egyes tanyás szektorok bejárása főként gyalogosan, a központtól nagy távolságra eső tanyák esetében motorkerékpáron és személygépkocsival történt meg.

A felmérés során alkalmazott – 27 kérdésből álló – kérdőív alapvetően két tartalmi egységre osztható. Az első rész többnyire a 2005-ös MTA RKK – VÁTI homokhátsági tanyaprogram során feltett kérdéseket tartalmazta, azaz azokat az alapadatokat vette fel, amelyeket korábban több mint 20.000 tanyáról már rögzítettek. A kérdőív második tartalmi egységében kifejezetten a Ménteleken élő tanyai családokat, személyeket szólítottuk meg, a kérdéseket is a helyi viszonyokra vonatkozóan tettük fel (1. kérdőív melléklet).

2. „A harmonikusan fejlődő tanyás lakófalú” című kérdőíves felmérés

Az első adatlapos-kérdőíves lekérdezésen alapuló terepi munkákkal párhuzamosan, Méntelek külterületi határrészein – az egyes határrészeket lakosságszámuk alapján megfelelően súlyozva, és így a külterületi lakott háztartásokból mintavételi egységet képezve – **34 tanyasi háztartásról készült részletes kérdőíves vizsgálat** (lásd kérdőív-melléklet; *Kecskemét - Méntelek, a harmonikusan fejlődő tanyás lakófalú*). A kérdezőbiztosoknak (főiskolás hallgatók 16 fős csoportja) lényegében minden hatodik ménteleki tanyasi családot sikerült felkeresniük. A minta kiválasztása e kérdőívezés során némileg eltért a másik két felmérés (a tanyák adatlapja, illetve a fejlesztési kérdőív) során alkalmazott módszertől. Ebben a felmérési szakaszban a kérdőívezéssel elsősorban olyan tanyákat céloztunk meg, ahol az ott élők létszáma, az épített környezet, vagy épp az ott folyó gazdasági tevékenységek alapján „működő tanyákat” feltételezhettünk.

E kutatási fázis elsődleges célja az átlagos, illetve a viszonylag jobb adottságokkal rendelkező ménteleki tanyák környezeti viszonyainak, a tanyás-gazdálkodási körülményeknek, és az itt élő lakosság életkörülményeire vonatkozó sajátosságok feltárása volt. A felvett adatok összesített értékelése alapján áttekintés adható a jelenleg hosszú távon is életképesnek tűnő, fenntartható ménteleki tanyákról, az ott élők elképzeléseiről.

3. A ménteleki tanyák fejlesztését megalapozó kérdőíves felmérés

A vizsgálatok harmadik lépcsőjében – a prominencia-interjúkészítéssel párhuzamosan – 2009 jún. 29 – júl. 17 között, egy újabb kérdőíves felmérésre került sor (lásd kérdőív-melléklet; *Méntelek fejlesztését megalapozó lakossági kérdőív*).

E felmérés során a kérdezőbiztosok (főiskolai és egyetemi hallgatók 6 fős csoportja) Ménteleken több mint 100 háztartást kerestek fel. A mintába kerülő háztartások 75%-a a belterületről került ki.

E kutatási fázis célja az volt, hogy képet kapjunk arról, hogyan vélekedik a helyi társadalom a településről, a különböző településkörnyezeti, infrastrukturális tényezőkről, illetve a tekintetben is, hogy **mely településfejlesztési feladatokat tartják a legsürgetőbbnek, mely fejlesztési irányokat látják a legcélravezetőbbnek a Ménteleken élők.**

A külterületi lakosság – különböző településfejlesztési tényezőkről alkotott – véleményét részben az első kérdőívezésből megismerhettük, azonban egyes kérdések miatt célszerűnek véltük a külterületi háztartások újbóli megkérdezését. A tanyákat e felmérés során azonban már véletlenszerű séta (random walk) módszerével jártuk be. Az első lépésben felvett tanyás otthonokból kapott információk és adatok szükségtelessé tették a tanyák ismételt felkeresését.

A 21 kérdésből összetevődő kérdőív kifejezetten a Ménteleken élő tanyai családokat, személyeket szólította meg, a kérdéseket a helyi viszonyokra vonatkozóan tettük fel.

4. interjúk

A kutatás során, júliusban és augusztusban - szintén a főiskolások közreműködésével - húsz interjú készült, amelyek esetében az alanyok kiválasztásakor arra törekedtünk, hogy minél inkább leképezze a település lakosságának szociológiai jellemzőit.

Az interjúk alkalmával az alábbi kérdésekre kerestük a választ:

- a ménteleki lakosok érzelmileg hogyan viszonyulnak a saját lakhelyükhöz, közösségükhöz,
- melyek a legfontosabb viszonyítási pontjaik a helyi sajátosságok megítélését illetően;
- mennyire vannak felvértezve információkkal a saját lehetőségeik tekintetében;
- amennyiben kritikát fogalmaznak meg, az tartalmaz-e saját felelősség- és szerepvállalás irányába ható elemeket;
- van-e esély arra, hogy a lokális közösség eljusson a település jövőjével kapcsolatos fejlesztési lehetőségei, és egy ezekre reflektáló cselekvés kialakításáig.

Az interjúk készítése során a helyiek többnyire együttműködőnek bizonyultak, bár volt egy társadalmi csoport amely elutasította az együttműködést, közöttük felülreprezentáltak voltak a helyi gazdaság prominensei.

III. Méntelek helyzete a kecskeméti szuburbán térben

Alföldi mezővárosaink többségét változatos szuburbán terek, mozaikos városkörnyéki övezetek veszik körül. Az elmúlt időszakokban Kecskemét térségében is olyan egyedi agglomerálódási folyamatok zajlottak, amelyek következtében **a tradicionális mezőváros külterülete** – elsősorban az eltérő természeti adottságok és a történeti fejlődéséhez köthető, térszerkezet-differenciáló hatások következtében – **mára rendkívül sokszínűvé vált.**

Kecskemét határain belül, a XX. század során, a gazdasági és társadalmi változások – a korábbiakhoz képest rendszerint más – új típusú térfejlődésnek nyitottak utat. Az 1800-as évek második felétől egyre nagyobb számban megjelenő tanyák, a két világháború között kialakuló külterületi településmagok, vagy a kertségek zónáiban létesült kétlaki telepek ugyanúgy változatosabbá tették a városkörnyéket, mint a II. világháború után felnövekvő falvak, a határban csoportosan osztott újabb kertvárosi telepek, vagy a rendszerváltás óta lendületet kapó (mind a mai napig tartó) külterületi lakóházépítések. Mindezek következtében Kecskemét külterülete ma több, különböző genetikájú, eltérő tulajdonsággal rendelkező egységre bontható. Ezek egyike Méntelek, pontosabban; Kecskemét-Méntelek, amely térbeli helyzetét tekintve a városközponttól legtávolabbi – mintegy 12 km-re fekvő – csatolt városrész (határrész) (1. ábra).

1. ábra: Méntelek elhelyezkedése a kecskeméti szuburbán tér észak-nyugati peremén

A szuburbanizációról röviden

A szuburbanizáció szó jelentése a „város alatti tér” urbanizációja. Lényegében a városi népesség és tevékenységek dekoncentrációjáról van szó, azaz a népességnövekedés, valamint a beruházások (pl. lakásépítések) súlypontja a városi központokból egyre inkább az azokat övező térségekbe helyeződik át. Jellemzője, hogy város és vidéke szervezettebb együttélése valósul meg, a város környezetét behálózó térpályák intenzívebbé és sokszínűbbé válnak. A folyamat végeredményben a városi tér korlátozott méretű kiterjedését jelenti, ami egy nagyobb terület egység (ország, régió) szemszögéből továbbra is csupán korlátozott számú városi centrumtérrel látványos növekedéseként mutatkozik.

1. A kecskeméti városkörnyéki terekről és a városból történő kiköltözést előmozdító tényezőkről ménteleki nézőpontból

Az utóbbi két évtizedben, Kecskeméten is megváltoztak az ingatlanpiaci körülmények, ennek következtében mára egyre kevesebb a központi belterületen lévő, új építési telek. Az önkormányzat a kilencvenes években döntően a korábbi örökölt beépítésre előkészített területek révén oldotta meg a telekigények kielégítését. Újabb területek kialakítására, a kisajátítás és a közművesítés magas költségei, illetve a megtérülés bizonytalansága miatt – sem az önkormányzat, sem beruházók részéről – nem történt komolyabb kezdeményezés. A belterületi telekhiány, illetve az ebből következő magas telekárak az építkezni szándékozókra mind nagyobb arányban alternatív megoldások keresésére ösztönözték. Ennek következtében Kecskemét határában **megnőtt az igény mind a városperemi önerős telekalakítások, mind a tanyás külterületi ingatlanok – állandó lakásként használt építmények – iránt.** A külterületen gomba-módra szaporodó új családi házak nagyobbik része közvetlenül gyengébb forgalmú utak mellé települ, vagy a főutakba torkolló dűlők elején csoportosulnak. E tendenciát előre vetítve belátható, hogy mindez igen sajátosan és látványosan fogja megváltoztatni a város térszerkezetét. **Ez a tény Méntelek esetében is felveti a tanyás településrész megújítását, az új, főként lakófunkciót betöltő tanyai építkezések jövőbeni elterjedését, szabályozását.**

A ménteleki tanyák új típusú fejlődési útja azonban számos feltételtől függ. Ezek közül **meghatározóak az infrastrukturális feltételek**, hiszen a városi lakos számára egy városkörnyéki településrészt – a relatíve alacsonyabb ingatlanárakon kívül – az tehet vonzóvá,

ha nem kell feladnia a városi kényelmet, azaz ha az infrastrukturális ellátás megközelíti a városban megszokott színvonalat.

A falusi milió – vidéki értékek, mint vonzótényezők

A falusi milió magában foglalja a természeti táj közelségéből és az épített környezet megjelenéséből fakadó rurális karaktereket, a településkép egyszerűbb megjelenését, vidékies hangulatát, ugyanakkor magát a társadalmi környezet sajátos jegyeit, a falusi értékrendet, magatartásmintákat, szokásokat is. A várossal ellentétben – **a zöldfelületek a lakott területekhez egészen közel helyezkednek el, jobb a levegő, csendesebbek a közterületek.** A társadalmi környezet is gyökeresen más, hiszen erős a közösségi kontroll, tartalmat őriznek a közösségi kapcsolatok, „számon tartják az embert”, így ezek a hagyományos falusias-tanyás viselkedési normák még ma is képesek integrálni az egyént a közösségbe.

A szuburbán települések esetében az ilyesfajta – vélt vagy valós – vidéki értékek ugyan halványabbak, hiszen a be/ kitelepülések hatására egy-két évtized alatt teljesen átalakulhat az adott falu, vagy településrész korábbi megjelenése és társadalma. Kecskemét esetében a szuburbanizáció által potenciálisan érintett város körüli településrészek – közöttük Méntelek – nem tekintenek vissza hosszú múltra. (A csatolt városrész belterületének kiépülése épp a szuburbanizációhoz köthető.) A helyi társadalom identitástudatát (vizuálisan is) megalapozó történeti falukép Méntelek esetében (bár már részben megjelenik) koránt sem olyan hangsúlyos, mint egy évszázados múltú, zárt közösségű, önálló faluban.

Mindenesetre **Méntelek kertvárosi beépítést idéző belterületén, illetve természetközeli szórványain ma is egy nyugodtabb, csendesebb életstílussal találkozni,** ahol nem érezhetők a városi problémák, az urbánus életmódra jellemző negatív elemek. Tehát **Méntelek településkörnyezete** – mint ahogyan egyébként a várostesttől távolabbi többi városrész is – egyfajta **vonzóerőt jelent,** a helyi társadalom egyébként igen erős kecskeméti orientáltsága ellenére is.

Mintakövetés

Bár Kecskemétről nem elsősorban a módosabb rétegek költöznek ki külterületre, ennek ellenére – **a mintaadás révén – nem elhanyagolható az a hatás, amellyel a felsőbb és középosztálybeli kecskeméti kiköltözők felhívják a figyelmet a szuburbán tanyás terek előnyeire.** A nagy értékű ingatlanok gyakran elbújnak, elrejtőznek a tájban, nyugalmat

és elzárkózást keresve. Ezeket fák, széles kertek, rosszabb esetben kétméteres tömör téglakerítések takarják, míg a tehetősebb „tanyai” lakosság másik csoportja tüntetően az utak menti frekvenciáltabb helyeken építi meg házait. A szemlélőnek ezek már távolról sem tájba illő tanyának, vidéki otthonnak, mind inkább földesúri birtokoknak tűnnek.

Mindemellett ez a kiköltöző réteg az, amely szemlátomást képes a külterületen minimálisan előírt 3000 m²-es telket kihasználni. Ez a kihasználás mindenekelőtt arra értendő, hogy képesek gondozott kertet, üdítő mikrokörnyezetet varázsolni a ház köré. A kert, a telek inkább védelmi, illetve esztétikai szerepet tölt be, mintsem gyakorlatit.

A jó módú elit kiköltözését indokolhatják racionális okok és lehet mögötte divatkövetés. Mind a gyorsan emelkedő presztízsű ősi mezővárosi lakóövekben, mind az újonnan beépülő exkluzív városperemi kertvárosokban aprók a telkek. E réteg igényelte nagy alapterület, nyitott alaprajzi rendszer, két garázs, udvari medence általában nehezen megvalósítható a városban. Nem is szólva az épülethez szorosa hozzátartozó gyepszőnyeggel és dísznövényekkel ékesített kertről.

E sokféleség közepette a leginkább közös jellemvonása az elit város körüli megjelenésének maga a hely, a térszerkezeti elhelyezkedés. Egyrészt a burkolt, jó minőségű út közelsége, másrészt a tágabb környezet kevésbé bolygatott, tehát bizonyos szempontból igényesebb, rendezettebb volta jellemzi e kitüntetett pontokat.

Az építkező középosztály igényei és lehetőségei

A szuburbanizációban általában a középosztály vesz részt a legnagyobb arányban. Elsősorban a középegzisztenciájú fiatal házaspárok azok, akik általában egy magasabb igényszintet megfogalmazva és alapvetően a családi életvitelre, a gyereknevelésre gondolva határoznak a korábbi lakásnál nagyobb alapterületű és szeparáltabb kertes ház építése mellett.

A városkörüli település(rész) belterületén történő építkezéssel szemben egy reális, az elmúlt évtizedben népszerű alternatívává vált, Kecskeméten is a külterületen való építkezés. A jogszabályok biztosította lehetőség önmagában még nem gerjesztője a külterületen történő építkezésnek, viszont azzal a ténnyel együtt, hogy Kecskeméten egy kertvárosi, 500-600 m²-es telekhez viszonyítva is sokmilliót spórolhat meg az építető, már ténylegesen ösztönzője a zárt településen kívüli otthonteremtésnek. Ráadásul a maradéktalan komfortot biztosító modern városi infrastruktúra külterületi megteremtése, illetve a mobilitás biztosítása ma már szerényebb jövedelmű rétegek számára sem jelent elérhetetlen luxust (fűtő kút, gáztartály, mobiltelefon, autó). És mivel néhány száz méteren belül (kertségekben akár a közvetlen

szomszédban) biztos található egy másik lakott épület, így a kölcsönös figyelem, illetve felügyelet praktikus és pszichológiai igénye is adott.

A külterületen történő építkezések általánossá válása miatt mára egyre gyakoribb, hogy a külterület frekventáltabb részein lakóházépítésre alkalmas földterülettel bírók egy része az ingatlanra nem mint mezőgazdasági területre, hanem mint befektetés tekint. Ezáltal fokozatosan szaporodnak a gondozatlan, jó pénzért eladásra szánt parcellák. A környezeti állapot tekintetében hasonló végeredménnyel jár az is, amikor a külterületi otthonteremtésre vállalkozó - a későbbiek folyamán - nem tud mit kezdeni az építés feltételeként előírt hatalmas telekkel. A 3000 m² homokterület megművelése, illetve ápolása igen sok időt és energiát igényel, amit a megélhetést biztosító főfoglalkozás mellett kell pluszban felvállalni.

Városhörűli tanyát vásárlók

A városból kiszoruló alacsony egzisztenciájú rétegek számára gyakran zsákutca a tanya: a végső hely, ahonnan nincs további menekülési esélyük. Gazdálkodáshoz nem értenek, és elszigetelődő térbeli helyzetükkel munkavállalási esélyeik is beszűkülnek. Ez egy olyan lejtő, ahonnan nagyon nehéz visszakapaszkodni.

A városkörűli tanyáknak azonban csak egy része jellemezhető rogyadozó falakkal, félhomályos, dohos helyiségekkel. Ahol a hetvenes-nyolcvanas években virágzó, piacra termelő gazdaságok működött, ott a tanyaépület gyakran rejt a vályogfalak alatt betonlapot, bent pedig városi igényt is kielégítő beosztást fürdőszobával egyetemben. Ezek a rendszerint kiépített utak közelében elhelyezkedő tanyák viszont már alkalmasak továbbfejlesztésre, komfortosításra. Megvétel után 2-3 milliót ráköltve elérhető, hogy városi komfortot biztosítson: gáztartály, fűtő kút stb. A berendezkedést pedig fokozatosan követi a lakókörnyezetben a lakó-pihenő funkció, és a kiegészítő termelő funkció közötti egyensúly kialakítása, valamint a felismert számtalan apró tanyai érték és lehetőség aktív használatának igénye. Épp ez a legérdekesebb momentum, hogy **a generációs tapasztalatok alapján létrehozott tradicionális tanyai életkeret** mennyire **nyitottá, befogadóvá tudja tenni a racionális okszerűséget és természeti harmóniát megértő városi embert is.**

Rekreációs igények kielégítése

A kilencvenes évektől a városi lakosok közül egyre többen gondolják úgy, hogy a heti pihenésre, feltöltődésre az elfektetett lakótelepnek titulált kiskerteknél alkalmasabb a környék

csendesebb, félreesőbb, egyúttal természet-közelibb részén vásárolt hagyományos tanya. Ennek köszönhetően az elmúlt két évtizedben **a város korábbi tanyavilágának egy jelentős része funkciót váltott.** Legyen az a tanya vályogból, mindenféle infrastruktúrát nélkülöző, legyen bár közlekedési elérhetősége tekintetében halálra ítélt, mindez a rekreáció lehetőségét nem korlátozza, sőt éppen az eddigi hátrányokból kovácsol értéket.

A sajátos természeti adottságok és a tanyás városfejlődés révén kialakult tagolt táj képes a pihenni vágyó városiaknak a “közel, de mégis távol” megfogalmazású kikapcsolódási igényeit kielégíteni. Egy félreeső tanyán ugyanis negyed óra alatt egy olyan új világban találja magát a városi ember, amely a mindennapok rohanása után megállásra készlet. Félreértés ne essen, nem a fizikai örökséget találja ellenállhatatlannak a városi ember, hanem a miliőt, amit e környezet biztosítani tud. Az már az egyéntől függ, hogy ezt mennyiben tudja megérteni, befogadni. Aki csak a konzerválás, archaizálás gondolatáig jut el, nem értette meg e környezet sajátosságát. A legtöbben azonban tudatosan próbálnak - jó értelemben vett - személyes életteret vinni a környezetbe.

Lényeges, hogy egy tanya esetében nem kietlen homokpusztát vesz meg az ember (mint például egy új osztású telek esetén), hanem egy már kialakult növényzetű területet. Nem kell bevárnia, míg a kívánt természeti miliő létrejön.

Azt, hogy megtart vagy épít az új tulajdonos, az anyagi helyzete, affinitása, a tanya fizikai állapota, életre valósága szabja meg. A tartósabb berendezkedésnek pedig szinte mindig egyenes velejárója a környező földrészletek felvásárlása, a nem kívánt szomszédság (libatelep) megjelenésének megakadályozása végett. Így nemcsak metaforikusan, de fizikailag is egy gyepű-terület jön létre a megújuló tanya körül. (Mellesleg ez a terület lehetőséget teremthet a “megfertőzött” barát, ismerős megtelepedésére is, de sokan gondolkodnak erdősítésben is.)

Eleinte az idő eltöltésére alig alkalmas terület évről-évre gazdagodik: fából ácsolt tornáccal a ház előtt, fűrt kúttal, újabb és újabb növényi kultúrával stb. És ha már úgy érzi a tulajdonos, hogy van mit megmutatni, hétvégéről-hétvégére gondosan beosztva kapnak meghívást a barátok, ismerősök. Különös, de a városi korlátokat feloldó természetesség, és a megtalált értékek továbbadásának ösztönös kényszere, élénk társasági élet színterévé is avathatja a tanyát: barát, ismerős, tanyaszomszéd ül össze esténként. Kétségtelenül tágabb tér nyílhat itt a baráti, családi összejövetelek számára, mint a városi otthon intim szférájában.

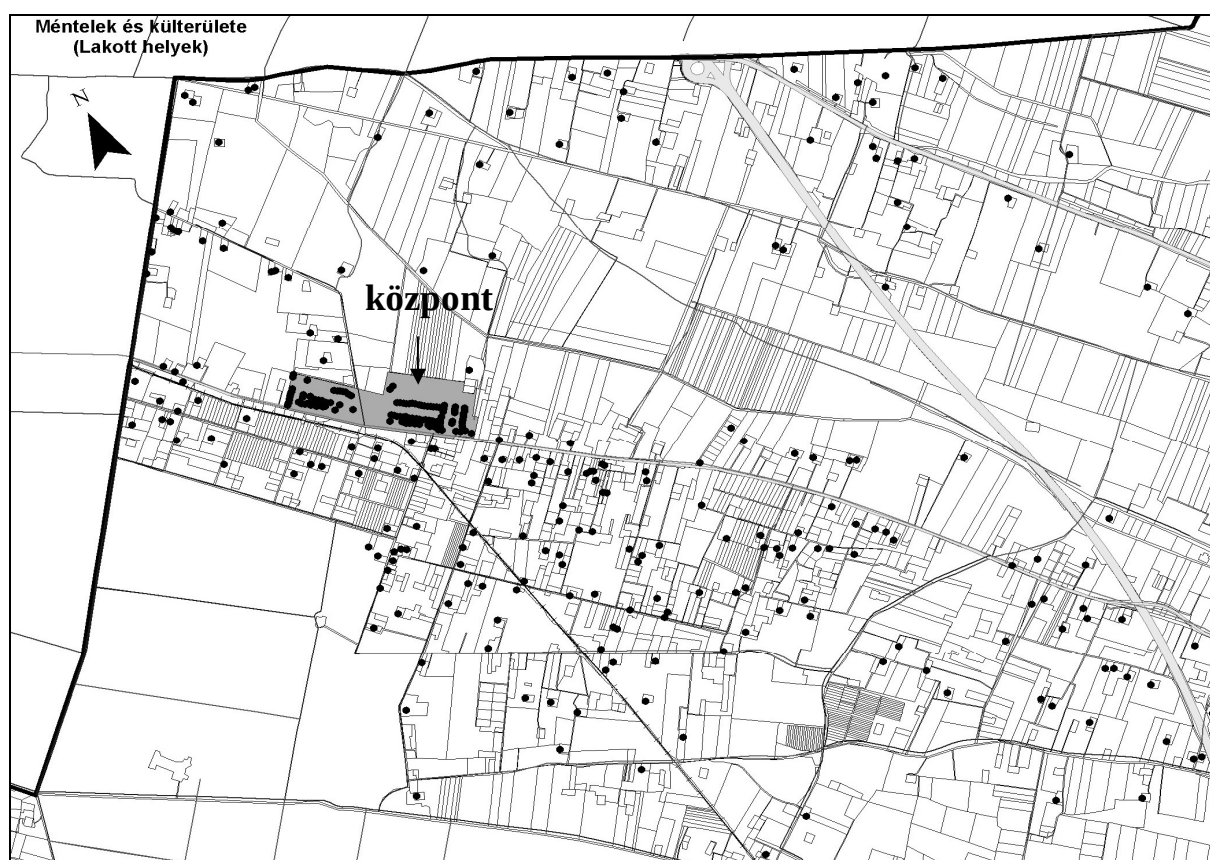
Akiknek anyagi lehetőségük megengedi a szó szoros értelmében második otthonot rendeznek be valahol a város tágabb határában, ahol ugyanannak a kényelemnek a megteremtésére törekednek, mint a városi házban, lakásban. Valójában egy tavasztól őszi

állandó kintlakást is lehetővé tevő otthon születik, ahova úgy mehet ki esténként a tulajdonos, mintha haza menne, és úgy indulhat reggel a munkába, mintha a városi házból tenné azt. Egy városi és egy vidéki (tanyasi) életlehetőség alternatívája kerül 15-20 km térbeli távolságra egymástól. Mindkettő más kínál, a tulajdonos pedig mindkettőben a pozitívumokat kívánja minél teljesebb mértékben megélni úgy, hogy közben a kompromisszumokat minimálisra redukálja.

Ma, amikor az életformában, az életkörülményekben, az emberek gondolkodásmódjában egy-egy évtized többet fordít a megszokottna, mint korábban egy-egy teljes emberöltő, **valós kulturális és mentális kapaszkodót jelenthet egy olyan, saját karakterrel rendelkező, megfogható területi lépték, mint amit egy kisebb városkörnyéki település tud nyújtani.** Ugyanakkor a vidéki térben megjelenő városi funkciók rendszerint jelentősen átformálják és megváltoztatják annak korábbi jellemzőit. A szuburbanizáció végeredményét látva gyakran válik nyilvánvalóvá, hogy minden érték a maga világában érték: városi a városban, vidéki a vidéken. S csak kellő érzékenység, térrel szembeni nyitottság esetén valósítható meg kombinációjuk. Ebben a felfogásban **a harmonikus ember-környezet viszony megteremtése Méntelek hosszú távú jövőjének is meghatározó tényezője.**

2. Méntelek főbb településkörnyezeti jellemzői, adottságai

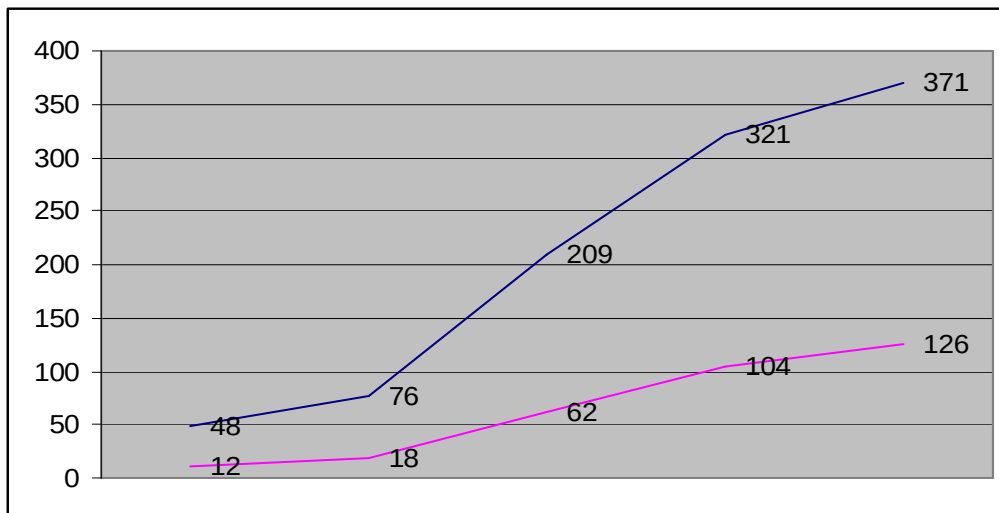
A várostól távolabbra eső egységek közül, talán az északi-északkeleti városhatárhoz közel fekvő „ménteleki tanyák” néven is ismert terület őrizte meg leginkább a klasszikusnak tekinthető tanyás településhatár képét. Különlegessége, hogy a határrész térszerkezeti tengelyét képező, Kecskemét felé vezető főút északi oldalán, egy néhány utcából álló – megközelítőleg 130 lakóházat tömörítő – falusias jellegű, majd 400 fős népességű településmag található. Ezt a sajátos, „mikrocentrumot” egy több mint 500 lakost számláló tanyavilág övezi (2. ábra).

2. ábra: Méntelek központja és a szórványok elhelyezkedése
(A lakott háztartások fekete körrel jelölve)

A közigazgatásilag – és statisztikai értelemben is – a kecskeméti belterülethez tartozó központi rész lakosságszáma az 1960-as évektől kezdődően mára a többszörösére nőtt, amely főként a mesterségesen létrehozott utcák kialakításának és azok belterületté nyilvánításának tudható be. Mindeközben a ménteleki külterületen élők száma nagyjából a felére esett vissza, ami azt eredményezte, hogy összességében a lakosságszám az elmúlt 50 évben kb. 10%-al

csökkent. Ez a homokhátsági tanyás településrészek lakosságvesztésével összehasonlítva korántsem rossz arány. Méntelek tehát ugyan csekély mértékben veszített népességéből, de **a településrész népességmegtartó képessége megmaradt** – a tanyás térségekhez viszonyítva – kedvezőnek tekinthető.

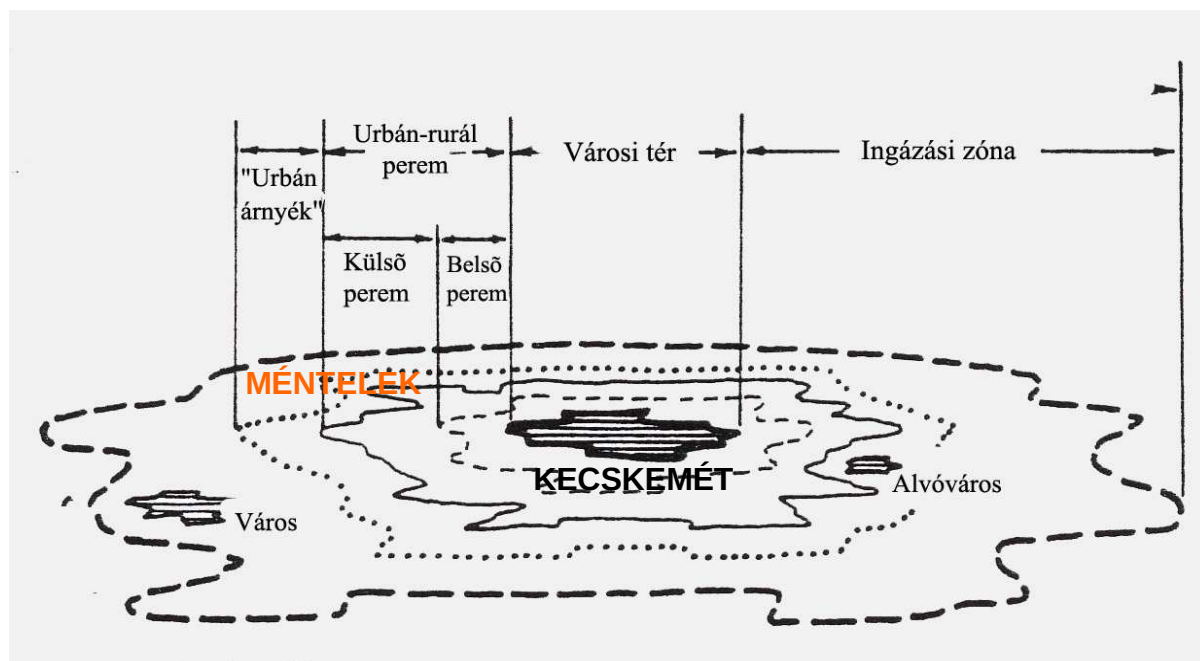

3. ábra: Méntelek belterületi lakosságának és lakásállományának változása 1970-2001 között

Méntelek (a belterületi lakosságszámot tekintve) 1980-ban, a maga 209 lakosával még alig maradt el Katonatelepe és Kadafalva mögött, viszont 2001-ben a 371 fős népessége már csak töredéke volt azoknak. Méntelek esetében nem feltétlenül tekinthető hátránynak, hogy elkerülte a tömeges beköltözés, hiszen részben ennek köszönhetően ma sokkal inkább együtt él a környező tanyavilággal, és mint település, sokkal szervezettebb része a tájnak, mint például a kertvárossá váló Katonatelep. **Méntelek sajátos vonzerejét éppen az adja, hogy a településrész meg tudta őrizni emberközeli léptékét, sajátos tanyás jellegét.**

Míg a jelenlegi „faluközpont” arculata lényegében az 1960-as években, majd a 80-as évtizedben folytatódó alkalomszerű utcakialakítások eredménye, addig a környék szórványainak létrejötte folyamatos volt és ma is formálódóban van.

Méntelek tipikusan peremvidéki településrész, a környező városokkal (Kecskemét és Lajosmizse) való társadalmi-gazdasági- térkapcsolatai szempontjából egy urbán „árnyékszónában” az ún. „urban-rural fringe” területén helyezkedik el (4. ábra).

4. ábra: Méntelek elképzelt helyzete a szuburbán terek Kecskemétre adaptált modelljében

Ez a periférikus helyzet – habár a település sem méretében, sem az elérhető helyi szolgáltatások terén nem hasonlítható össze más kertvárosi részekkel – Méntelek esetében nem feltétlen jelenti az itteni életkörülmények teljes elmaradottságát. Ezt igazolja, hogy az itt élők az elmúlt évtizedekben a várostól függetlenül is (a honi tanyás térségekkel összevetve) viszonylag jól meg tudták szervezni életüket, gazdálkodó tevékenységeiket. A két világháború közötti időszakban épült katolikus és református pusztai templomok, valamint (az egyházközségek mellett) a helyi tanyasi közösség megtartásában szintén kulcsszerepet betöltő iskola, mind a mai napig jól mutatják a hely „fókuszáló” szerepét. **Méntelek** ugyan hivatalos tanyaközséggé sosem vált, gyakorlatilag mégis egy – a Kecskemét közigazgatási határain belül lévő – **különálló tanyás településnek is felfogható**. Ez a határozott elkülönülés, nem csupán a határrész térbeli adottságaiból, szerkezetéből adódik, hanem a helyi társadalom szerveződésében, a helyi közösség identitásában is megmutatkozik, sőt a város is bizonyos fokú önállóságot feltételez az itteni vezetők és lakosság oldaláról.

A változatos talaj és terepadottságok következtében sokszínű tájhasználat és ezáltal – az alföldi viszonyokhoz képest – gazdagabb tájképi megjelenés határozza meg a ménteleki tanyavilág karakterét. A határrészeket tagolt, egymáshoz közel eső tanyás-kertes részek és egymástól távolabbi elhelyezkedésű szórványok, természetközeli tájrészletek és gyommezőbe vesző parlagtelkek, illetve romtanyák és elkerített magánvillák kontrasztja jellemzi. A „klasszikus tanyás dülők” aránya Ménteleken is folyamatosan csökken, az elmúlt évtizedben a

kiskerti nyaralók, és a kizárólag lakófunkciójú külterületi otthonok száma ezzel szemben jelentősen megnőtt. Ami az épített környezetet és magát a tanyaépületeket illeti, ugyanúgy megtalálhatók itt a hagyományos, régi struktúrájú, 70-80 éves tanyaudvarok, mint a szocializmus épületegyüttesei, illetve a mai kor ízlése és igényei szerint kialakított modern tanyák is. Mindezekből fakadóan **a ménteleki tanyavilág meglehetősen differenciált, ami nem csupán az átalakított- és az épített-környezetben, de a társadalmi környezet különbözőségeiben, a lokális közösségek eltérő életmódjában, az itt élő családok státuszában is megnyilvánul.**

A településkörnyezeti-infrastrukturális tényezők közül kiemelten fontos – Méntelek közlekedési helyzete. A jelent és a közeljövőt illetően számos kérdést vet fel a településrész elérhetősége.

A múltba visszatekintve megállapíthatjuk, hogy **Méntelek létrejötté nagymértékben az 1905-ben átadott (Budapest -) Lajosmizse - Kecskemét vasútvonalnak köszönhető.** Méntelek határrész területén 3 vasúti megálló is létesült, egymástól alig 1,5-2 km távolságban: Felsőméntelek, Méntelek, Alsóméntelek. Napjainkban a Lajosmizse-Kecskemét vonalszakasz menetrendileg elkülönül a vonal északi szárnyától. Korábban létezett közvetlen Kecskemét-Lajosmizse-Budapest viszonylat is, de a közelmúltban már csak Lajosmizséig járnak a kecskeméti pályaudvarról a piros motorvonatok. A szerény utasforgalom következtében a vonalon napjában mindössze 4 pár vonat közlekedik. A MÁV veszteségesen üzemelő vonalszakaszainak felszámolása – a Ménteleket is érintő – Kecskemét-Lajosmizse vasútvonalra is vonatkozik, így **2010-ben Kecskemét és Lajosmizse között (105 év után) megszűnik a vasúti személyszállítás.**

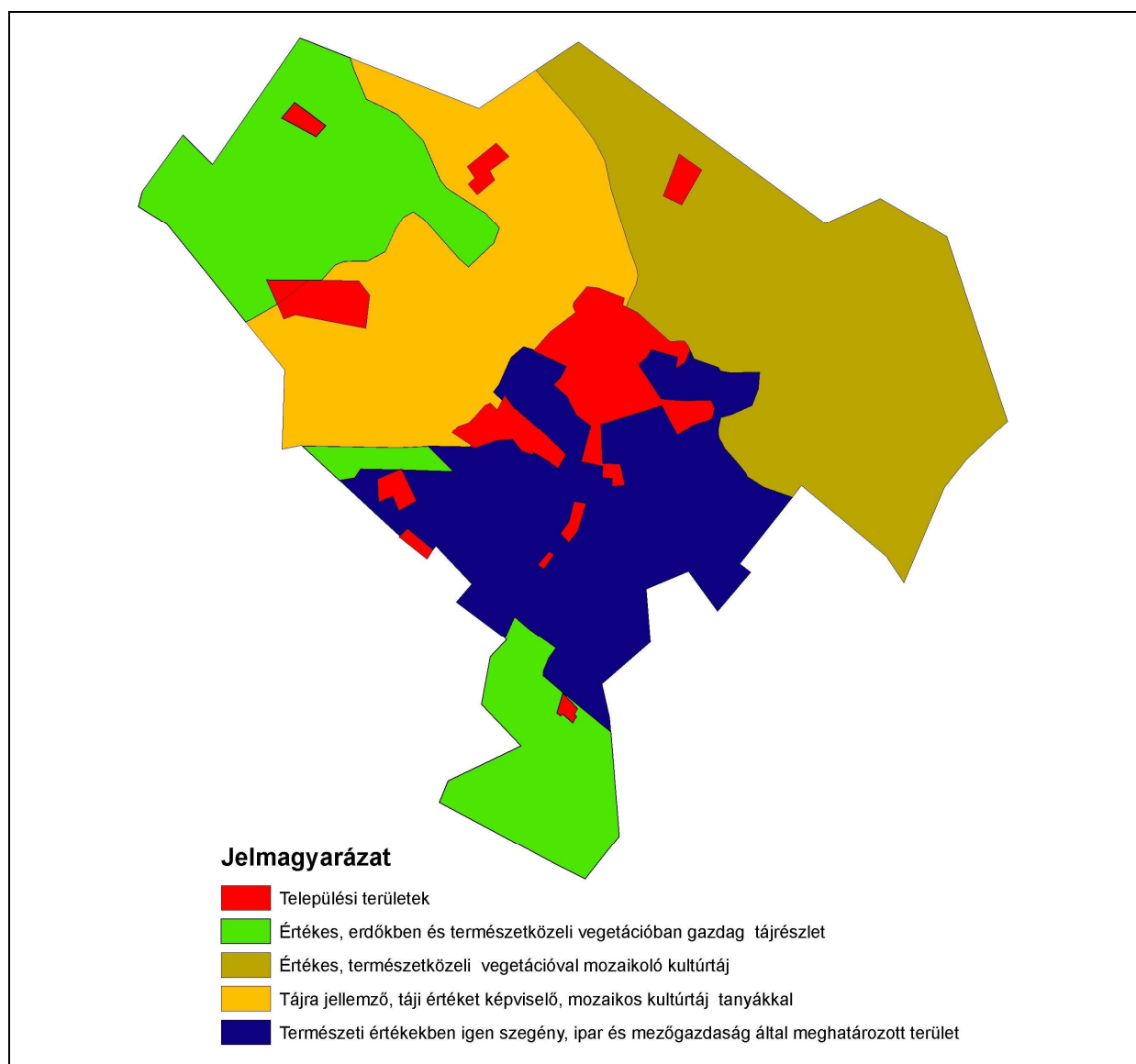
Ami a közúti közlekedést illeti, a településrész város felé irányuló közlekedési kapcsolatát a Ladánybenei út biztosítja. Méntelek külterületi határát keleten érinti az 50-es számú főút, de azzal közvetlen kiépített összeköttetése nincs a településnek. A Ladánybenei út és az 50-es számú főút között kapcsolatot teremtő ún. Sóhordó út Méntelektől 5 km-re található. Az M5-ös autópálya a településtől néhány kilométerre vezet, azonban legközelebbi felhajtás csak az 50-es számú főútról lehetséges. Tehát hiába van az M5-ös autópálya „Kecskemét észak” csomópontja légvonalban mindössze 3 km távolságban Méntelektől, a település lakosainak 11 km-t kell megtenniük ahhoz, hogy elérjék az autópályát.

A településrész közúti kapcsolata Hetényegyháza felé szintén hiányos. Közúton majd 19 km-t kell kerülni Kecskemét felé, miközben a helyi dűlőutak igénybevételével mindössze 8 km az út.

IV. A ménfőcsanaki határterület és a tanyák jellemzői¹

1. A települést övező táji jellegek és az épített környezet

A ménfőcsanaki természeti, kultúrtáji viszonyokat tanulmányozva, megállapíthatjuk, hogy **a településrészt övező térben a tájpotenciál viszonylag magas.** Ezt támasztja alá a Magyar Tudományos Akadémia - Ökológiai Botanikai Intézete (MTA ÖBKI) által készített tájértékelés és az általunk végzett vegetációs-index számítások is. Az ökológiai értékelő vizsgálatok szerint, Kecskemét-Ménfőcsanak külterületi határterületein értékes, természetközeli erdőkben és vegetációkban gazdag, illetve regenerációképes tájrészek találhatók (5. ábra).

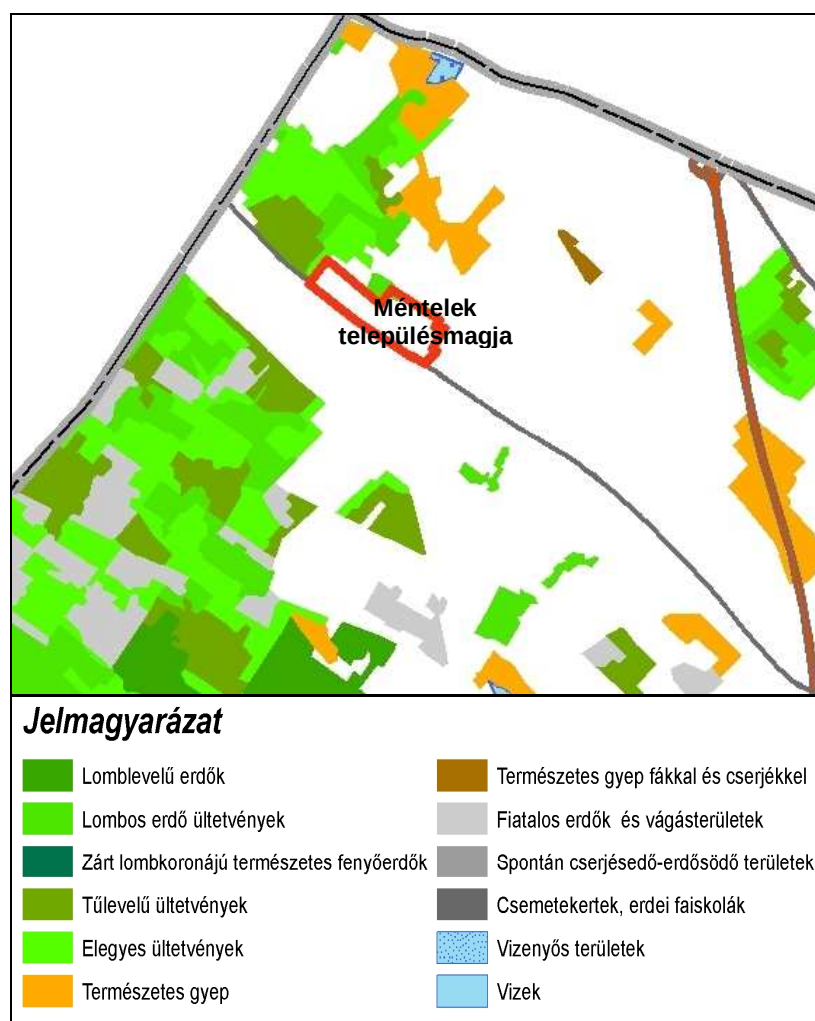

5 ábra: Kecskemét külterületi tájfelosztása (MTA ÖBKI)

¹ A település adottságainak vizsgálata a tanyás adatlapok feldolgozása alapján. Az adatlapot lásd a mellékletben.

A mellékelt – természeti és táji mutatók figyelembe vételével készült – 1. ábra igen szemléletesen jelzi, hogy a kecskeméti külterületi tanyás városrészek közül Ménfőcsanak az egyik legalkalmasabb a kiterjedtebb természetközeli lakókörnyezet létrehozására. Ez a **kedvező táji jelleg** a térségben élők számára egyértelműen azt sugallhatja, **hogy a természetközeli-tanyás települési lakófunkciók megerősítése, valamint a külterületi otthonteremtések mellett, célszerű az ökológiai és falusi turizmus alapjainak megteremtésében gondolkodni.**

Másik fontos – a természeti környezetre vonatkozó – megfigyelésünk, hogy a ménfőcsanaki tájrészletek vegetációs, zöldfelületi jellege javult az elmúlt évtizedben (lásd 1 melléklet). Az alapvetően pozitív jegyek mellett azonban meg kell jegyeznünk, hogy a részletes táji elemzések mozaikosabb táji megjelenésre, jóval változatosabb – helyenként kevésbé optimális – lokális környezeti képre utalnak (6. ábra).

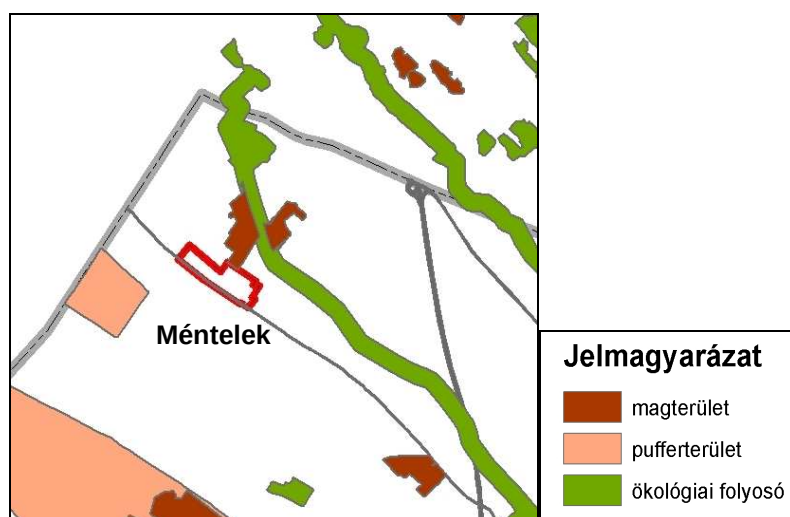

6. ábra: A Ménfőcsanak környéki tájak (Forrás Corine adatok felhasználásával MTA RKK ATI)

A részletesebb tájkataszter alapján jól elkülöníthetők azok a településrészek, ahol elsősorban a természeti környezet megőrzésére, a mezőgazdálkodásra, vagy a rekreációs területek kijelölésére, illetve az ökogazdálkodási módok alkalmazására kellene törekedni.

A fokozottan érzékeny, ugyanakkor a környezettudatos települési lakófunkciók megteremtésére alkalmas, és az idegenforgalom szempontjából is jelentős tájpotenciállal rendelkező területek a következők;

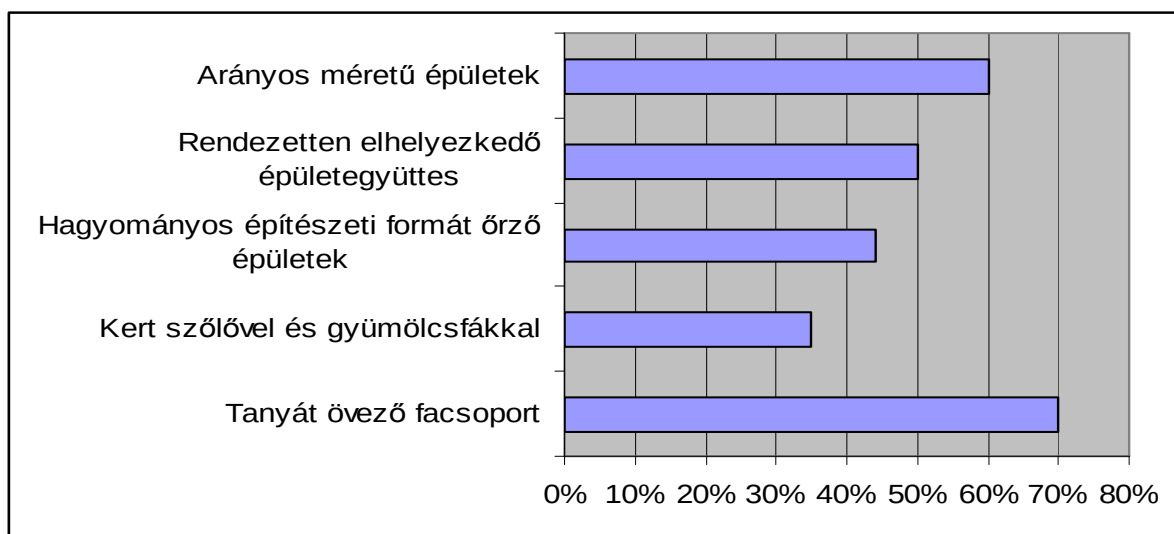
- a településmagtól közvetlen északra elhelyezkedő ökológiai magterület, amely a Nemzeti Ökológiai Hálózat része (7. ábra)
- a településmagtól északra húzódó ökológiai folyosó keskeny sávja, amely szintén a Nemzeti Ökológiai Hálózat része (7. ábra)
- a településmagtól közvetlenül keletre és a településhatárig terjedően északra húzódó regenerációképes természetközeli besorolású tájrészletek.

8. ábra: A Nemzeti Ökológiai Hálózat elemei Méntelek körzetében

A tájjal kapcsolatos ismereteinket támasztják alá, illetve a helyi táji-környezeti értékek meglétét igazolják (ugyanakkor a mozaikosságra utalnak) a tanyákon végzett felmérések eredményei is. A ménteleki tanyák többsége – a lakosság, illetve a felméréseket végzők által is – „szépnek vélt”, „tájba illő” környezetben helyezkedik el. E vélemények alapján a **ménteleki határrész tanyáinak többsége** – a tanyás mikrokörnyezet legfőbb épített elemeit és a mezőgazdálkodási művelési ágak megjelenését is beleértve – **valamint a kiskunsági, homokháti viszonyokat ismerve, tájba illőnek tekinthető** (8. ábra). A tájidegen elemek megjelenése – a kérdezőbiztosok véleménye szerint – mind a területhasználat, mind az

építészet és a növényzet esetében csekély (mindössze a tanyák 4-5%-ra jellemző, hogy nem illeszkednek az adott mikrotájba).

8. ábra A tájba illő elemek megjelenése a ménteleki tanyák szűkebb környezetében
(%-os megoszlásban)

Maga a lakosság azonban úgy véli, hogy a tanyák kb. egynegyede leromlott, vagy romló környezetben található. A tanyák környezetének állapotát a megkérdezettek tehát vegyesen ítélték meg. A válaszadók 25%-a szerint az elmúlt tíz évben javult a környezet állapota, míg ugyanennyien romlónak vélték a helyzetet. Minden harmadik tanyai lakos szerint e tekintetben változatlan a helyzet.

A tanyaházak több mint 50%-a szépen gondozott, ezeken a tanyákon feltételezhetően környezetükre odafigyelő lakosok élnek. Ebből a szempontból a ménteleki külterületen minden negyedik tanya átlagosnak tekinthető. Az ott élők ugyan kevésbé törődnek a környezettel, de még nem hanyagolták el teljesen a határrészt. Kifejezetten elhanyagolt tanyákkal is találkoztunk (a tanyák 11%-a). E szórványok környezeti állapota sajnálatos módon romlik, a lakosok nem igazán óvják portáikat, sőt bizonyos esetekben kifejezetten szennyező tevékenységeket is folytatnak. A tanyák egy része – mintegy 15%-uk – új építésű, de az épületek többsége több mint 30 éves. Sok a szocializmusban épült ingatlan, illetve akadnak még régebbi építésű, felújított tanyák. A tanyaépületek majd negyede – fizikai helyreállításuk tekintetében kérdéses állapotban van, míg kb. 7%-a már nem újítható meg (ezek egy része már jelenleg is romtanya).

A ménteleki tanyaépületek jellege	%-os megoszlás
Új építésű tanya-ingatlan	16%
A szocializmus korában épült tanya	34%
Hagyományos építésű (1945 előtt épült) láthatóan korszerűsített tanya	11%
Hagyományos építésű (1945 előtt épült) megújítható tanya	11%
Hagyományos építésű (1945 előtt épült) nem megújítható tanya	5%
Kérdéses állapotú, illetve romtanya	23%

9.ábra A ménteleki tanyaépületek jellege (%-os megoszlásban)

2. A tanyák elérhetősége

A tanyás életforma alapvető kérdése az elérhetőség, a falusi vagy városi központtól való távolság. A tanyán élők számára rendkívül fontos, hogy hogyan, milyen eszközzel, milyen körülmények között és gyorsasággal tudnak eljutni anyatelepüléseikre, ahol igénybe vehetik az alapvető szolgáltatásokat. E téren meghatározó tényező az úthálózat kiépítettsége, a dűlőutak minősége és a kövesúthoz való távolság. **A ménteleki tanyák 70%-a – viszonylag kisebb távolságban – 1 km-en belül helyezkedik el a legközelebbi kövesúthoz mérten** (homokhátsági viszonylatban ez igen jónak tekinthető). Az ingatlanok 37%-áról 500 méteren belül érhető el aszfaltozott út, míg a tanyák 18%-áról 2000 métert, vagy még ennél is nagyobb távot kell megtenniük az itt élőknek, hogy viszonylag jobb minőségű közúthoz érjenek. Ez főként az idősebbnek és az őket segítőknak jelent problémát, főként ha figyelembe vesszük, hogy az idősebbek által lakott tanyák általában messzebbre helyezkednek el a kövesúttól. Megfigyelhető, hogy a fiatalok által lakott tanyák jobbára 1 km-en belül, míg az idősek által lakottak 1000 méteren túl helyezkednek el.

A legtöbb tanya kizárólag földúton érhető el. Az itt élők értékelése szerint ezeknek az utaknak az egyharmada viszonylag jó minőségű, egynegyede még járható, azonban egynegyede kifejezetten rossz, néha – az időjárási viszonyoknak köszönhetően - járhatatlan. **A közutak fejlesztésének igénye a későbbiekben a többség részéről egyértelműen felmerült.**

A másik fontos elérhetőségi tényező – sok esetben a kövesúttól való távolságot is meghatározva – a faluközponttól való távolság. Ez nem csupán a tömegközlekedés, az alapvető ellátások, az iskola és az orvosi rendelő megközelíthetősége miatt fontos, hanem a helyi kulturális élet, a közösségi rendezvények látogathatósága okán is. A ménteleki tanyasi lakosság egyharmada 1 km-re, vagy közelebb a lakik központhoz, 40%-uk viszont elég messze, 2 km-re vagy annál nagyobb távolságra..

A Kecskeméthez való közelséget a lakosok több mint fele inkább előnyként aposztrofálja, viszonylag sokak számára közömbös a nagyváros jelenléte, közel 10% szerint pedig hátrányt jelent ez az adottság.

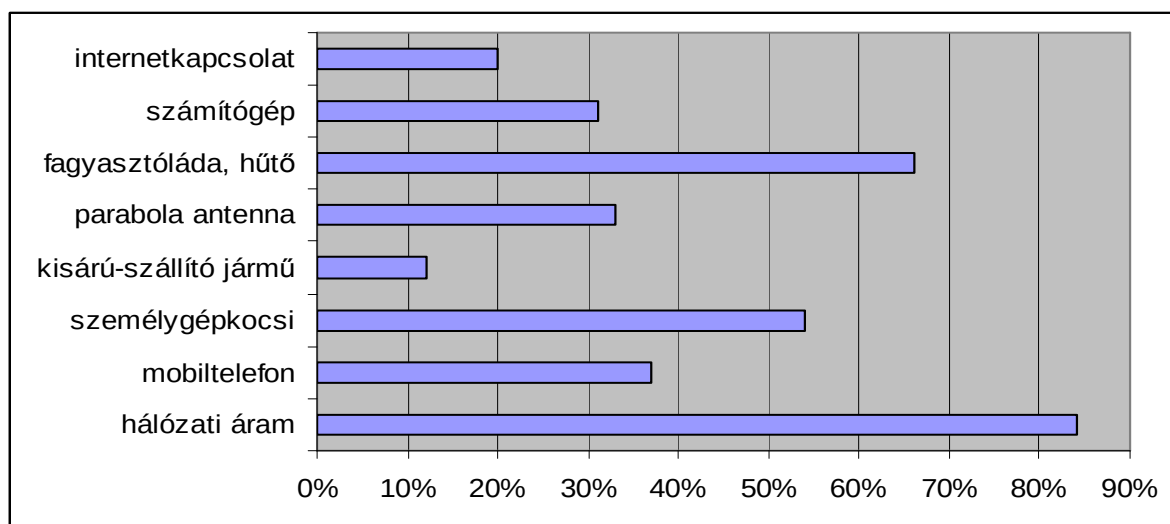
3. A ménteleki tanyák infrastrukturális ellátottsága

A ménteleki tanyák infrastrukturális ellátottsága a homokháti átlagnál kissé kedvezőbb. Az áramellátás többnyire megoldott, mindössze a tanyák 4%-a nem rendelkezik elektromos árammal. Ezeknek a háztartásoknak a helyzete minden egyéb más tekintetben is igen kedvezőtlen, az itt élők halmozottan hátrányos helyzetűek, életlehetőségeik egyre rosszabbak, jövőjük meglehetősen kilátástalan.

A háztartások többsége elektromos háztartási eszközökkel jól és közepesen ellátott, csupán 4-5 családnak nem állnak rendelkezésre ilyen jellegű eszközök az otthonában. (Nyilvánvalóan ott, ahol ezek használatára nincs lehetőség.) A vezetékes gázellátás ma már a lakosság 25-30%-ának részére elérhető, ahol nincs vezetékes ellátás, ott főként palackos gázt használnak.

Telefonos elérhetősége csaknem mindenkinek van, 50%-nak vezetékes telefonja, míg 40%-nak mobiltelefonja is van. Ennek ellenére még mindig akadnak olyan lakosok is, akik telefonon nem elérhetők. Ez mind a betegellátás, mind a közbiztonság oldaláról felvet megoldandó egyéni, illetve közösségi feladatokat.

A tanyai családok egy jelentős részének nincs személygépkocsija, motorkerékpárral, vagy kerékpárral közlekedik. Az ő számukra különösen sürgető a közutak állapotának javítása, legalábbis egy keskeny szélességű szilárd útfelület kialakítása, különösen azokon a szakaszokon, ahol az utak állapota megnehezíti az egyszerűbb járművel történő közlekedést.

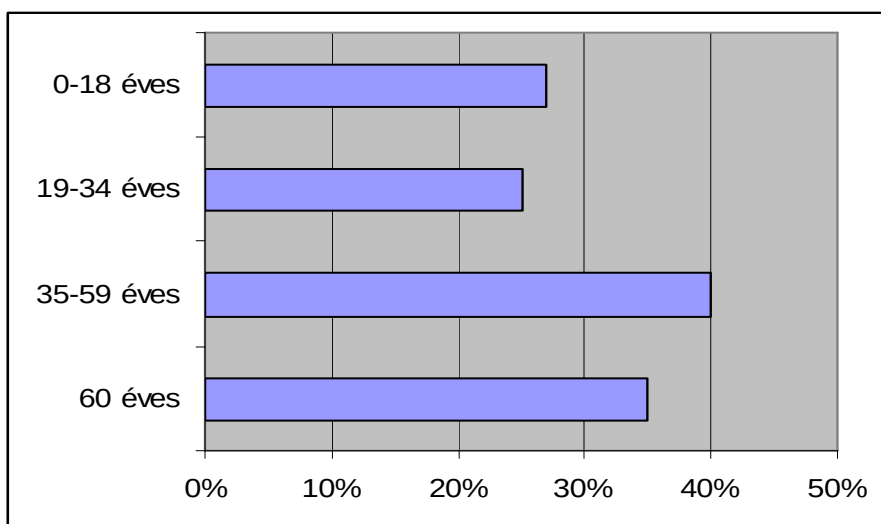

10. ábra A ménteleki tanyák ellátottsága néhány fontos háztartási elem tekintetében

4. A ménteleki tanyai társadalom alapvető jellemzői

A Duna-Tisza közti Homokhátság térségében élő tanyai társadalom egyik legnagyobb problémája a családok korszerkezetének kedvezőtlen irányú változása. Az előregedés és az ezzel összefüggésben megfigyelhető elvándorlás következtében a városoktól távoli határrészekben általában csökken a népesség. A külterületi háztartásokra a középkorúak és az idősek nagy aránya jellemző, akik helyére nem érkeznek új lakosok. Egyre kevesebb tanyában találkozunk nagycsaládokkal, a fiatalabb kohorszok képviselői közül sokan elköltöznek, fiatal házaspárok vagy élettársak pedig csupán minden negyedik tanyában élnek. A ménteleki tanyák esetében csaknem ugyanez a helyzet.

A felvett korosztálycsoportos adatok alapján a ménteleki tanyákban a 0-18 éves korú, eltartott gyermekek aránya 27%. **A nagycsaládosok aránya csekély** – a három és többgyermekes családok száma alacsony. A 35 év alatti korosztály képviselőivel a tanyák 25%-ban, a középkorúakkal 40%-ban, a 60 év felettiekkel 35%-ban találkozhatunk.

11.ábra A különböző korosztálycsoportok megjelenése a ménteleki tanyai háztartásokban
(%-os megoszlásban)

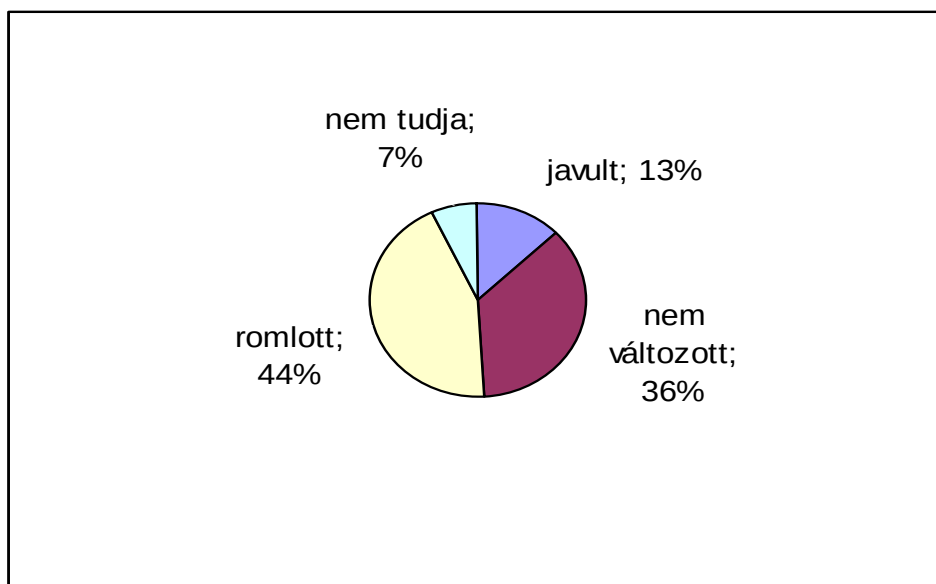
A ménteleki tanyai lakosok majdnem fele tősgyökeres tanyai származású, szinte alig akad tanyabérlő. Külföldi állampolgár által lakott tanya nem szerepel a feldolgozásban.

A tanyák tulajdonosainak, illetve a családfenntartók foglalkozása meglehetősen vegyes. A tanyán folytatott jövedelemszerző tevékenységek közül a mezőgazdaságot igen kevesen jelölték fő-, illetve kiegészítő jövedelemforrásuknak (5% és 7%). A lakosok többsége már nem a mezőgazdaságból, hanem egyéb jövedelemforrásból él, 30%-uk nyugdíjas. A tanyai turizmus még nem alakult ki, az idegenforgalomból (a kérdőívek szerint) senki nem szerez jövedelmet. A munkaképes korúak többsége alkalmazotti munkakörben szakmunkát végez, a diplomához kötött felsorolt szakmák aránya igen alacsony.

A munkanélküliség a tanyás térségekben általános gond. A ménteleki munkavállalók a munkalehetőségek terén Kecskemét közelsége miatt kissé ugyan jobb helyzetben vannak mint más homokháti vidéki térségekben, de a tanyák 16%-ában itt is előfordul munkanélküli személy, ráadásul egy háztartáson belül néhol többen is.

A családok 13%-a szociális és megélhetési gondokkal küzd. A kérdezőbiztosok több helyen szembesültek a minimális igényű, egyszerű életmóddal, ahol a lakosok – elsősorban idősebbek – kizárólag az alacsony összegű juttatásokra és a ház körül folytatott önellátó gazdálkodásra támaszkodhatnak. **14-15 család nagyon alacsony életszínvonalon él,** hátrányos anyagi helyzetükhöz és az abból fakadó életformájukhoz rossz lakáskörülmények párosulnak. A régebben épült, alap nélküli házak általában rossz állagúak, komfort nélküliek, kis lakóterületűek, rosszul fűthetők. Ezeket a házakat már nem tudják (vagy nem is lehet) felújítani, valószínű, hogy ezek a tanyák közeljövőben meg fognak szűnni.

A ménteleki tanyai lakosság több mint 40%-a szerint az itteni családok anyagi helyzete romlott, s csupán 13%-uk tartja jobbnak a mai helyzetet, mint az egy évtizeddel ezelőttit.

12. ábra A tanyai háztartások anyagi helyzetének megítélése az elmúlt 10 évre visszatekintve

A tanyán élők egyötöde szerint a ménteleki lakosság életszínvonala javulóban van. Ugyanennyien úgy vélték, hogy nem történt változás, míg egy kicsit többen inkább romlónak látják az elmúlt éveket. Mindössze 5 tanyában vélték úgy, hogy a település helyzete rossz, az életszínvonal alacsony.

Az életmódbeli és szociális problémák mélyebb feltárása a helyi közösség és a település környezeti minőségének szempontjából további fontos feladat. Az érintett tanyasiak igényeinek és a lokális társadalom érdekeinek feltárása elkerülhetetlen, ehhez a jövőben további részletesebb szociális jellegű adat-felvételezésre volna szükséges.

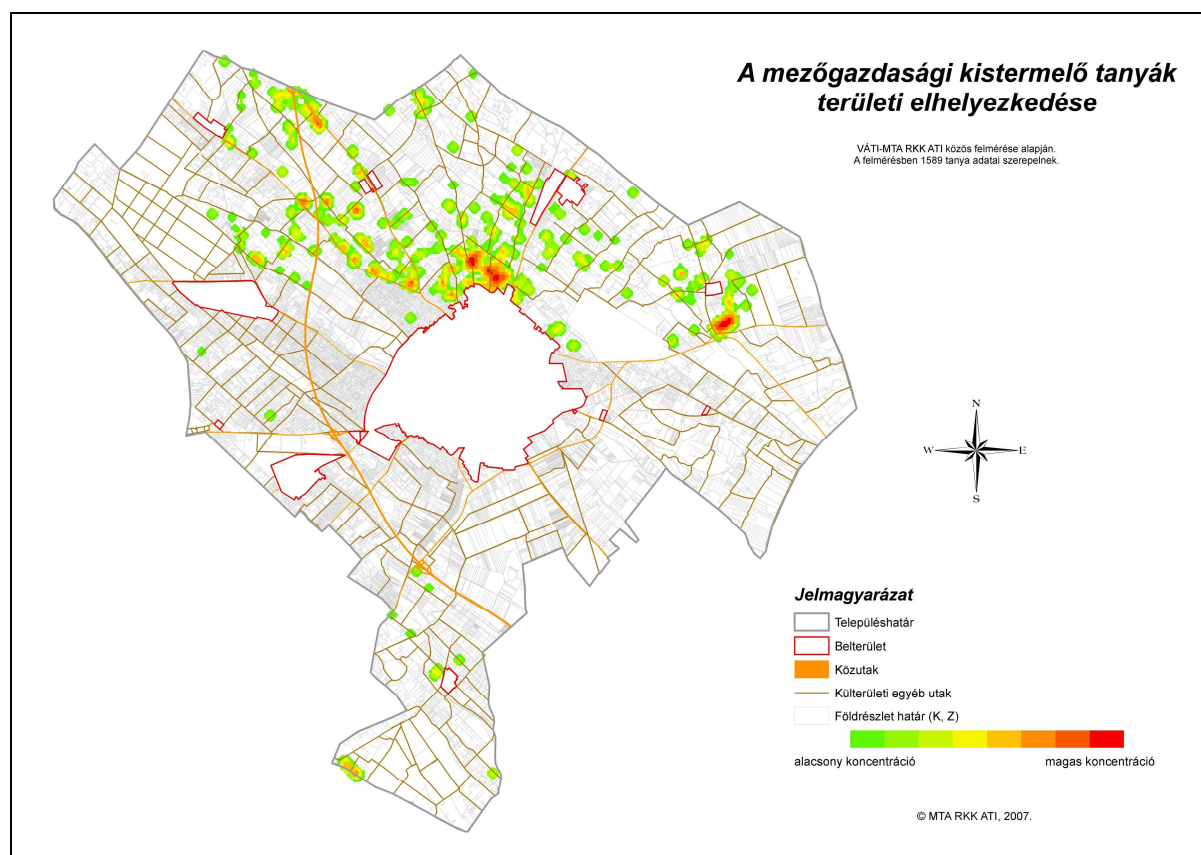
5. A helyi tanyás gazdálkodásra jellemző alapadatok

Jellemző adat, hogy a ménteleki tanyák 40%-ában nem folytatnak semmiféle gazdálkodást – ezek jórészt kizárólag lakófunkciót töltenek be. A gazdálkodó lakosság 22% hagyományos, egyszerű termelési eszközökkel és élömunkával termel, vagyis leginkább háztáji önellátásra törekszik. Eszközállománnyal a tanyák kevesebb mint 10%-a rendelkezik, korszerű eszközökkel és nagy termelési intenzitással pedig mindössze csupán néhány tanyán találkoztunk.

Sajnálatos, hogy **biogazdálkodást folytató tanyáról nem szereztünk tudomást**, pedig ez lenne az a gazdálkodási mód, amellyel a mintában szereplő tanyák is versenyképesek lehetnének.

Az árutermeléssel kevesen foglalkoznak, nagy tételben mindössze néhány fő. A tanyán folytatott mezőgazdasági tevékenységek jellegét tekintve az önellátás elsősorban a növénytermesztésben és a vegyes gazdálkodásban nyilvánul meg. Saját termény/termék feldolgozásával szintén igen kevesen foglalkoznak.

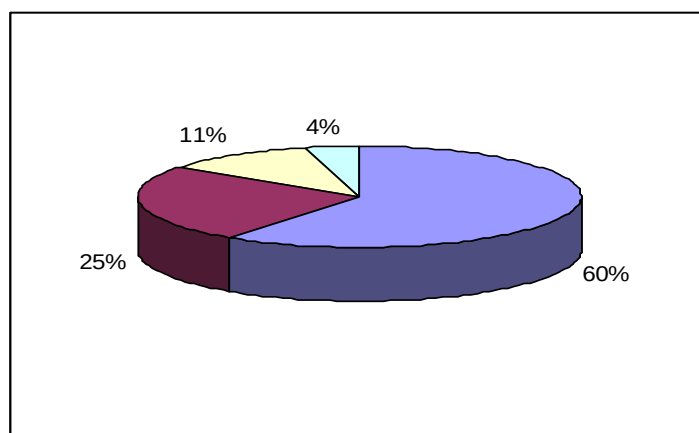
A gazdaságok egy-két kivételtől eltekintve 1ha, vagy 1ha alatti mérettartományba esnek, 1-2 fő bérel nagyobb területeket. A gazdasági szövetkezések gátját azonban nem az elaprózott földterületek jelentik, hanem leginkább a közösségi akarat hiánya, az egyéni gazdálkodók közötti versengés, ellenségeskedés jelenti. Ezen mindenképpen túl kellene lépnie a lakosságnak, hiszen tanyás-települések esetében a lokális együttműködések hatványozottan fontosak. A Kecskeméttől északra elhelyezkedő kistermelő tanyák területi elhelyezkedését tanulmányozva megállapítható, hogy a ménteleki tanyák egyre inkább „kiesnek” a mezőgazdasági termelésből (13 ábra).

13. ábra: A kistermelő tanyák területi elhelyezkedése Kecskemét külterületén

6. Más helyi társadalmi sajátosságok

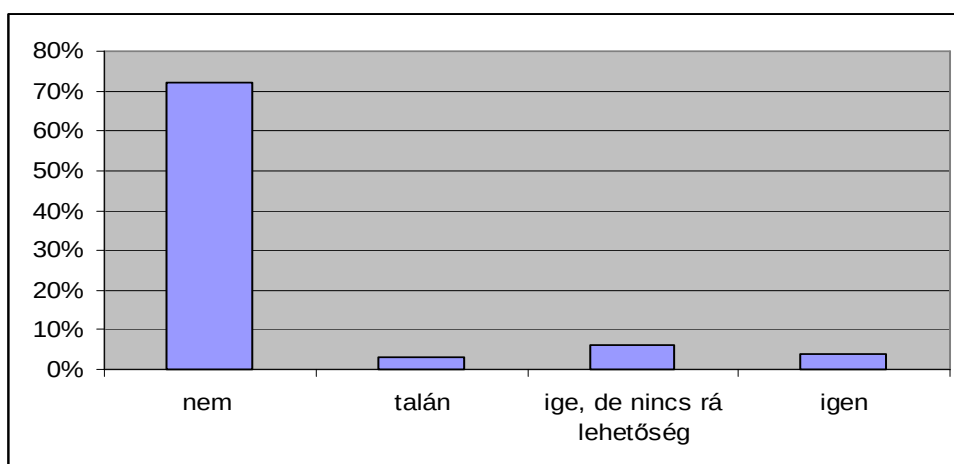
A ménteleki tanyai lakosság többsége születése, illetve hosszú évek óta él a ménteleki tanyavilágban. Feltételezhetően ezzel is összefügg az az eredmény, miszerint a lakosság többsége szeret tanyán élni – a kérdezettek majd 60% nagyon, 25% inkább szeret. A lakosság közel háromnegyede nem kíván máshová költözni (70%). A méntelekiek igen büszkék a táj és a településkörnyezet adottságaiból fakadó tényezőkre, a jó levegőre, a csendes-nyugodt környezetre, valamint a helyi oktatási intézményre, az iskolára.

14. ábra: A méntelekiek – „Mennyire szeret Ön itt tanyán élni?” – kérdésre adott válasza
(százalékos megoszlásban)

(60% - nagyon szeret; 25% - inkább szeret; 11% - inkább nem szeret; 4% - nem szeret)

A helyiek oldaláról tapasztalható „kötődés” „röghözköttetés” a jövőben igen fontos tényező lehet, mind a környezettudatos szemléletű fejlesztések, mind a közösség megerősítése tekintetében.

15. ábra: A „tervezi-e, hogy a jövőben elköltözik tanyájáról?” kérdésre adott válaszok
százalékos megoszlása

A ménteleki tanyákon élő emberek háromnegyede fontosnak tartja a helyi szórványok fennmaradását. Néhányan bizonytalanok voltak e kérdés megítélését illetően, de csupán 1 fő fogalmazott úgy, hogy a megújulásra nincs szükség – ez azonban elhanyagolható a nagy többség állásfoglalásához képest.

A tanyasi lakosság települési tényezőkkel kapcsolatos véleménye

A kérdőív egy bizonyos kérdésblokkja (25. kérdés) a tanyai lakosság különböző települési tényezőkkel való elégedettségét tárta fel. Ennek keretében a lakosoknak értékelő válaszokat kellett adniuk, aszerint hogy mennyire tartják megfelelőnek az adott tényezőket. Az értékelés lehetett 4. „nagyon jónak ítélem”, 3 „jónak vélem”, 2 „problémás tényező”, 1 „igen súlyos probléma”. Azok, akik az egyes tényezőket nem tudták, vagy nem akarták megítélni „nem tudom” választ adtak, (néhány esetben visszautasították a kérdést).

A minta teljes egészét tekintve tehát – az egész tanyai lakosságot alapul véve – elmondható, hogy a megadott tényezők közül **a kérdezettek kétharmada jónak vélte a szomszédsági kapcsolatokat. A kérdezettek több mint 50%-a a település gondozottságát a helyi oktatást és a Kecskemétre való közlekedési lehetőségeket is megfelelőnek ítélte.** A lakhatási lehetőségek és a helyi vezetők településért végzett munkája szintén viszonylag jó megítélést kapott. Figyelemre méltó, hogy a „nagyon jónak ítélem” kategóriát választók aránya, csak a szomszédsági kapcsolatok erőssége kapcsán haladta meg a 20%-ot. Tehát általában csak a szimplán „jónak vélem” válaszokat preferálták a válaszadók, ami érzékelteti a teljes elégedettség hiányát.

Eltérően értékelték a közbiztonságot, a közműellátottságot. A helyi vállalkozókedv sokak számára ismeretlen volt, így ezt a tényezőt meglehetősen sokan meg sem tudták ítélni (30%).

Az itt élők **a legproblémásabbnak a munkalehetőségeket tartották.** 26% szerint problémás, 38% szerint pedig igen súlyos probléma az elhelyezkedés! **A másik leginkább problémásnak vélt tényező a helyi egészségügyi ellátás volt.** 23% szerint problémás, 30% szerint pedig igen súlyos probléma a szolgáltatás minősége! Az egészségügyre és az orvosi ellátásban résztvevőkre a lakosok a kérdőívtől függetlenül is igen sokat panaszkodtak. Sokan aggodalmukat fejezték ki a vásárlási, a kulturális és a szórakozási lehetőségek miatt is.

A településfejlesztési tényezők a ménteleki tanyai lakosság véleményének tükrében

A települési tényezőkkel kapcsolatban megfogalmazott válaszok lényegében előrevetítették, hogy mit tart a lakosság a legfontosabb ménteleki fejlesztési területeknek. A korábbi utalásoknak megfelelően **a ménteleki tanyákon élők háromnegyede a munkalehetőségek bővítését, a helyi munkahelyteremtést ítélte a legsürgetőbb feladatnak** (60%-ban nagyon fontosnak, 16%-ban fontosnak). Majdnem hasonlóan magas arányban kb. **70-70%-ban vélték fontosnak az egészségügyi ellátás javítását, valamint az úthálózatok fejlesztését**. A tanyák elérhetőségének javítását, illetve a tanyákat is érintő kerékpárutak kiépítését a többség tehát örömmel fogadná. **A kérdezettek több mint 50%-a támogatná a tanyai mezőgazdálkodás megújítását és az ökológizálkodási formát is szívesen fogadná** (megfelelő támogatással – tették hozzá a legtöbben). Egyetértének a szociális ellátás bővítésével, (bár azzal alapvetően mindenki elégedett) és sokan támogatná a helyi kultúra megerősítését, a tradíciók megőrzését is. **A többség** – ezekkel kapcsolatban – **fontosnak vélte a falunapok szervezését, a közösségi élet felélénkítését, a faluház felépítését, amelytől lényegében a kultúra és a szórakozási lehetőségek megteremtését is várják**. Emellett a **helyi idegenforgalom fejlesztése a fontosabbnak vélt elemek közé tartozott**, bár a válaszok alapján úgy tűnik, hogy a lakosság egy része (20-25%) nem látja reálisnak a tanyasi turizmus megvalósulását. Meglepően sokan sorolták a kevésbé lényeges fejlesztési elemek közé (sőt 15%-uk egyáltalán nem tartotta fontosnak) a központ megújítását, és a városba irányuló közlekedés színvonalának emelését.

V. A tanyák részletes kérdőívének elemzése²

A „működő tanyák” demográfiai viszonyai

A részletesen felmért – kiválasztott – 34 tanya demográfiai viszonyai viszonylag kedvezőek – kedvezőbbek, mint az átlagos helyzet. A 110 tanyai lakos majd harmada (31,8%) kiskorú. Ez jóval magasabb arány, mint a 2001. évi népszámlálás Kecskemét egészére vonatkoztatott részaránya (21,4%). A 60 évnél idősebbek részesedése azonban (17,3%) lényegében megegyezik a Kecskemét egészére vonatkozó értékkel. Egy tanyára átlagosan több mint 3 lakos jut, a felmért tanyák közel felében (44%) négyen vagy többen élnek. Részben a fiatalos korösszetételre vezethető vissza, hogy a felkeresett tanyákban élő 110 lakos több mint fele kevesebb mint 10 éve él az adott tanyán. Másrészt az elmúlt évtizedben több fiatal – mára többgyermekessé vált – család költözött Méntelekre. Válaszadóink a tanyára költözés okaként legtöbbször a házasságot említették. A második leggyakoribb indok a lakhatás: házvásárlás, házépítés. **A külterületen a városi vagy a falusi árakhoz képest jóval olcsóbban lehet ingatlant vásárolni, ami egyre nagyobb vonzerőt jelent.** Elenyésző azoknak a száma, akik kifejezetten a munkahely (gazdálkodás) miatt költöztek tanyára.

Életkörülmények

A ménteleki tanyavilágban **már nem a mezőgazdaság nyújtja a fő megélhetést.** A mezőgazdaságból származó jövedelmek már csak alig több mint a tanyák negyedében járulnak hozzá a család megélhetéséhez. Általános tendencia, hogy az eredetileg mezőgazdasági településtípusként számon tartott tanyák többségében a mezőgazdálkodás **már csak kiegészítő tevékenység.** A felkeresett ménteleki tanyák nagyobbik felében az alkalmazotti bér a meghatározó jövedelemforrás. A tanyán élő munkaképes korú lakosság nagy **többsége kecskeméti munkahelyre ingázik.** A sok kiköltözött gyerekes családnak köszönhetően minden második tanyai háztartás számíthat családi pótlékra, minden negyedikben kapnak GYES-t vagy GYED-et. Elenyésző azoknak a tanyáknak a száma (3 db), ahol vállalkozási tevékenységből származik bevétel. 4 tanyában kapnak szociális támogatást, egyben munkanélküli segélyt.

² A korábbi tanyakutatásokkal kompatibilis felmérés, 34 lakott ménteleki tanyára vonatkozó feldolgozás.

Ami ezeknek a tanyaépületeknek a jellegét illeti, a felkeresett tanyák építési kora sokkal közelebb áll az általános tanyai képhez, mint a demográfiai viszonyaik. E munkafázis során felkeresett tanyai lakóházak több mint fele 50 évnél idősebb. Ugyanakkor az is látszik az adatokból, hogy **az utóbbi évtizedben nagy számban (6 db) épültek új külterületi lakóházak. Ez a kedvező tendencia (amennyiben tartóssá válik) alapvető módon elősegítheti a ménteleki tanyavilág fennmaradását és megújulását.** Annak ellenére, hogy a tanyák többsége műszakilag elöregedett, csupán a megkérdezettek negyede tervezi, hogy korszerűsíti, átépíti, esetleg bővíti a lakóépületet.

Amikor tanyákról beszélünk, nem feltétlenül a nosztalgikus festményekről ismert, hagyományos, egytraktusos, nyeregtetős tanyaházakra kell gondolnunk. Ez a régi forma a Ménteleken felkeresett tanyák alig felére igaz. A tanyák másik része már sokkal inkább a falusi, vagy városi családi házakra hasonlít. Külterületen is megtalálhatók a hatvanas-hetvenes évek „klasszikus” sáttortetős otthonai, a nyolcvanas-kilencvenes évek tetőteres családi házai, vagy éppen a közelmúlt „amerikai típusú” épületei. A tanyai lakóépület falazatának anyaga tájékoztatást ad az adott tanya fennmaradási esélyeiről. A vert falú, vagy alap nélküli tanyák jövője – mivel nem korszerűsíthetők – bizonytalan, ugyanakkor meg kell azt is jegyeznünk, hogy a szakszerűen kialakított, téglasorokkal kiegyenlített vályogfal tartóssá tehető. Erre a megismert tanyák még felében lehetőség volna.

A tanyák szobaszáma az épület nagyságát, használhatóságát mutatja. **A felmért tanyák közel 40%-a kétszobás.** Ez a lakásméret a mai igényekhez igazodva alapvetően egy kétszemélyes (legfeljebb háromszemélyes) háztartás számára tud megfelelő lakóteret biztosítani. Egy többgyerekes, vagy többgenerációs család kényelmes életviteléhez három- vagy többszobás lakás szükséges. A felmért tanyák közel 60%-a felel meg ennek a kritériumnak.

A tanyai élet ma már megkövetel bizonyos minimális komfortot: folyóvíz, elektromos áram, központi fűtés, fürdőszoba. A lekérdezett tanyák infrastrukturális feltételei kedvezőnek tekinthetők. Nagy hányadukban vezetékes víz és gáz is megtalálható. A vízellátás terén a fűrt kút, a gázellátás tekintetében pedig a palackos gáz az általános.

A felmért tanyák nagy többségében (72,7%) ma már nem egyedileg oldják meg a helyiségek fűtését, hanem egy központi kazán segítségével.

A gázellátás nem létkérdés, de praktikus. Bár manapság egyre inkább az alternatív fűtési megoldások kerülnek előtérbe. A tanya körül keletkező mezőgazdasági, kertészeti hulladék hasznosítására ma már nagyon jó hatásfokú kazánok állnak rendelkezésre.

Fürdőszoba és a vízöblítéses WC léte ma természetes követelménye egy lakásnak. **A Ménteleken felmért tanyák közül – egy kivétellel – mindegyikben megtalálható volt a fürdőszoba, s kivétel nélkül minden tanyában volt vízöblítéses WC.** Ugyanakkor a 2001-ben Kecskemét és Kiskunfélegyháza térségének 24 településén vizsgált mintegy 800 állandóan lakott tanya közül 288 (36,4%) nem rendelkezett fürdőszobával, s 403-ban (50,7%) nem volt vízöblítéses WC! (A Ménteleken felkeresett 33 állandóan lakott tanya közül 10-ben még állt az udvari WC.)

Egy hagyományos értelemben vett tanya nem képzelhető el melléképületek nélkül. A tanyai élet és a tanya körül folytatott gazdálkodás megkövetelte a különféle funkciójú melléképületek létét. Napjainkban a külterületi lakóházak esetében már előfordul, hogy egyetlen melléképület sem épül, hiszen a tanyán már semmilyen mezőgazdasági tevékenység nem folyik. A másik végletet a nagyon öreg tanyák képviselik, ahol az eredeti melléképületek már áldozatul estek a lassú pusztulásnak. A felkeresett tanyák 70 %-ában még ma is egy épületcsoport képviseli a tanyát, hiszen a lakóépület mellett legalább három további melléképület is található a tanya körül.

A tanyák mellett leggyakrabban kamraként, garázként, valamint disznó és tyúkolként használt épületeket találni. Nagy számban fordul még elő a ménteleki tanyavilágban a nyári konyha, a kukoricagóré. Komolyabb terménytároló és istálló már csak azokban a tanyákban van, ahol élethivatásszerűen gazdálkodnak.

Megközelíthetőség, közlekedés

A viszonylag kedvező infrastrukturális ellátottságból (vezetékes közművek léte) már sejteni lehetett, hogy a felmért tanyák jelentős része (36,4%) kiépített út mentén, vagy annak közvetlen közelében helyezkedik el. Ezek a tanyák télen-nyáron jól megközelíthetők. A tapasztalatok alapján az útmenti tanyák fennmaradására és megújulására van a legnagyobb esély. Ugyanakkor a burkolt utaktól távolabbi tanyák sokkal nehezebb helyzetben vannak. Mind a gazdálkodás, mind a lakhatás szempontjából hátránnyal rendelkeznek. A kiépített úttól való távolság nem feltétlenül függ össze a tanya állapotával, illetve építési korával. Jelen esetben a 12 útmenti tanyából 4 az elmúlt 20 évben épült ugyan, de 7 még a múlt század első felében. Ugyanakkor a kövesúttól 1 km-re vagy távolabb elhelyezkedő 6 tanya közül csak 3 idősebb 50 évnél, a többi az 1970-80-as években épült.

A felmért tanyák többsége tömegközlekedési eszközzel (menetrendszerű autóbuszjáráttal) is megközelíthető. A 33 állandóan lakott tanyából 21 (63,6%) esetében 750 méteres távolságon belül (tehát 10-15 perc gyaloglással) elérhető a buszmegálló.

Ma már a tanyai élet nélkülözhetetlen eszköze a gépkocsi. A munkába járás, a gyerekek óvodába, iskolába szállítása, a bevásárlás megköveteli a gépkocsival való rendelkezést. *A felmért tanyák 70%-ban van saját gépkocsi.* Ahol nincs, ott egy kivétellel 50 év feletti, illetve nyugdíjas lakók élnek.

Az elköltözési szándék tekintetében meglepően kedvező a kép. **A válaszolók több mint 90%-a belátható időn belül nem szándékozik elköltözni a jelenlegi külterületi lakóhelyéről.** Csupán két idősebb házaspár nyilatkozott úgy, hogy ha anyagi lehetősége megengedné, beköltözne Kecskemétre. 2001-ben Kecskemét és Kiskunfélegyháza térségében elhelyezkedő 24 településen lekérdezett több mint 800 hasonló kérdőív esetében a maradási szándék jóval kisebb volt (73,6%).

Kecskemét környékén az utóbbi 20-25 évben számtalan tanya kapott új funkciót hobbitanyaként. Ezek a tanyák többségükben mára elpusztultak volna, ha nem fedezik fel maguknak a csendre, nyugalomra, a természet közelségére vágyó városi lakosok. Méntelek erdős-ligetes környezete, viszonylagos háborítatlansága, ugyanakkor jó megközelíthetősége kedvezett a hobbitanyák szaporodásának. Pontos számukat nem sikerült meghatározni, de jelzésértékű, hogy a válaszadók többsége tud hobbitanyáról lakóhelye környékén.

A tanyai kötődést felvető kérdésre adott válaszok megoszlottak. A gazdálkodás teljes háttérbe szorulását jelzi, hogy a megélhetés csak 7 tanya esetében (20,6%) határozza meg a helyi kötődést. Sokatmondó, hogy a természet közelsége a legtöbbet említett válasz. A 2001 évi, 24 településre kiterjedő tanyafelmérésben ugyanerre a kérdésre a következő válaszok születtek: a válaszadók abszolút többsége (53,8%) – jellemzően az idősebb korosztály – a megszokást jelölte meg. A Ménteleken megkérdezett tanyákon – az ott lakók külterületi átlaghoz képest fiatalosabb korösszetétel ellenére – a megszokás csaknem hasonlóan magas arányban van jelen a helyi kötődést meghatározó tényezők között (47,0%). A 2001 évi vizsgálatban 44,6%-os részaránnyal a megélhetés jelentette a második legfontosabb helyi köteléket. Ez Ménteleken mindössze 20,6%-kal van jelen. A lakóhely körül folytatott gazdálkodás összességében még korántsem tekinthető elhanyagolható tevékenységnek a tanyavilágban, azonban egy nagyváros közvetlen közelében (jelen esetben annak közigazgatási határain belül) már nem tud meghatározó lenni. A természet közelségét a nagy vizsgálatban a tanyák 30,0%-ában érezték fontosnak, ezzel szemben Ménteleken ez a válasz majdnem dupla arányt ér el (55,9%), s ezzel a legfontosabb helyi kötődést meghatározó

tényező a felmért tanyákon. Szintén jelentős eltérés a nagy mintához képes, hogy míg Ménteleken az anyagi korlátok csak elenyésző százalékban szerepelnek, addig a 2001-ben lekérdezett több mint 800 kérdőívben 20,9%-os részesedést képviselt.

A tanyavilágban általában minden időben erős volt az egymásrautaltság. A településközponttól való nagyobb távolság és az ebből adódó térbeli-társadalmi elszigeteltség szükségessé tette, hogy a „kint élő” közösség tagjai jobban figyeljenek egymásra. A szomszédsági kapcsolatok az utóbbi évtizedekben nemcsak a városokban, hanem a falvakban és a tanyákban is meglazultak, tartalmuk kiüresedett. Mára a tanyavilágban is sokféle indíttatású, típusú ember él. A mezőgazdaság, mint az itt élőket hagyományosan összekötő tevékenység mára háttérbe szorult. Az info-kommunikációs technológiák fejlődése sem a szomszédsági kapcsolatok megőrzését, megerősítését segítette elő, épp ellenkezőleg – a tömegkommunikáció a közvetlen kapcsolatok fellazulását eredményezte ebben a társadalmi csoportban. Ennek ellenére *Ménteleken a válaszadók nagy többsége szerint még erősek a szomszédsági kapcsolatok*. A felkeresett tanyák alig több mint hetedében korlátozódik csak felületes ismertségre a szomszédokkal fennálló kapcsolat.

A tanyavilág mai helyzetének és jövőjének is sarkalatos kérdése a közbiztonság. Ménteleken **a helyi tanyavilág közbiztonságát igen ellentmondásosan látják a válaszadók**. A kérdezettek ötöde egyáltalán nem lát közbiztonsági problémát, azonban hasonló arányban vannak jelen azok a vélemények is, melyek szerint e téren komoly gondok vannak. Ami mégis pozitív irányba billenti a mérleget, az a 4-es osztályzatot adók magas részaránya.

Összességében a ménteleki tanyai lakosok közbiztonságérzete nem tér el lényegesen a 2001. évi átfogó tanyai vizsgálatban tapasztaltaktól. Jellemző, hogy a ménteleki tanyavilágban is kisebbségben vannak azok a válaszadók, akik tanyáján, illetve a szomszédságában még nem történt betörés. *A felmért 34 tanyából 10-ben (29,4%) már előfordult ilyen típusú bűncselekmény.*

A ménteleki tanyavilágban élőknek megosztott az álláspontja a tekintetben, hogy a közbiztonság mennyiben járulhat hozzá a tanyavilág fejlődéséhez. A legtöbb megkérdezett tanyai lakos (15 fő, 44,1%) szerint a közbiztonság fontos, de nem egyedüli feltétele a fejlődésnek. Alig valamivel kevesebb azoknak a száma (13 fő, 38,2%), akik szerint nem a közbiztonságon fog múlni a tanyavilág jövője, mert vannak ennél jóval sarkalatosabb megoldandó problémák is. Mindössze minden hatodik válaszadó nyilatkozott úgy, hogy a jobb közbiztonság a fejlődés alapja. Összehasonlításképpen, a 2001 évi 800 tanyát érintő

felmérésben szintén azok voltak kevesebben (16,0%), akik szerint a fejlődés alapja a külterületi közbiztonság megoldása.

A hagyományos értelemben vett tanya nem pusztán külterületi lakóhely, hanem egyúttal valamilyen mezőgazdasági tevékenység színtere is. Ez a kép azonban mára alapvetően megváltozott. Fokozottan érvényes ez a tanyás alföldi nagyvárosok külterületére, ahol a városi munkahelyre ingázók, illetve a városból kiköltözők már csak lakóhelyként használják a tanyát. **A felkeresett tanyák 30%-ában ma már semmiféle gazdálkodás nem folyik, még önellátás céljából sem.** A 2001 évi tanyafelmérésben, mely elsősorban falvakat érintett, mindössze 10 % volt ezeknek a tanyáknak a részaránya. A tanyák nagy többségében tehát folytatottak gazdálkodást, de ez 60 %-uk esetében már csak önellátásra, vagy a tágabb család (pl. külön élő gyerekek, unokák) igényeinek kielégítésére szorítkozott. A Ménteleken felmért tanyák közül önellátásra, vagy a tágabb család szükségletre termelő tanyák aránya 44 %. Lényegében tehát a felkeresett tanyák negyedében beszélhetünk érdemi, kisebb-nagyobb jövedelmet is jelentő gazdálkodásról – pedig a mintavétel során, tudatosan fel lett keresve több árutermelő vállalkozó is.

Ménteleken 10 olyan tanyán készült részletes kérdőív, ahol komolyabb gazdálkodást folytatnak. Kizárólag növénytermesztéssel két helyen foglalkoztak, mindkettőben fóliás szamócatermesztés folyik. A gazdálkodó tanyák többsége vegyes gazdaság. Esetükben a növénytermesztés alapvetően az állatállomány takarmányozását szolgálja, de itt is előfordul három helyen szamócatermesztés. Az állatállomány nagy része szarvasmarha és sertés. Az egy gazdaságban tartott szarvasmarhák száma általában 15-40 állat között van, míg a sertéseké 15-25 darab. Szarvasmarhán és sertésen kívül foglalkoznak még egy helyen juhtartással, egy másik tanyában pedig (nem saját felhasználás céljából) baromfitenyésztéssel.

Egyik gazdaság sem tagja egyéni termelőket összefogó mezőgazdasági társulásnak. Mindez annak ellenére történik így, hogy bár a **termelői integrációról megoszlanak a vélemények, a többség alapvetően jónak tartja.**

A 10 árutermelő gazdaságból 6-ban található mezőgazdasági erőgép (MTZ traktor). Az átlagos életkoruk meghaladja a 20 évet.

A gazdák többsége (10-ből 7) a jövőben a gazdaság szinten tartását szeretné biztosítani. **Mindössze három tanyában gondolkodnak jelentősebb fejlesztésekben. Bár senki sem szeretné leépíteni a gazdaságát, azonban a 10 tanyából mindössze 4-ben van olyan családtag, aki biztos, hogy tovább folytatja majd a tanyán a gazdálkodást.**

A nyitott kérdésekre adott bővebb válaszok rövid összefoglalása

A válaszadók többsége szerint a tanyák jelentősége a jövőben nőni fog. A városi lakosság – a helyiek meglátása szerint – egyre inkább érdeklődik a külterületi olcsóbb telkek, ingatlanok iránt. Ezt azzal indokolják, hogy a tanyasi életforma sokak számára elérhetőbb mint a városi lét, ugyanakkor többen úgy vélik, hogy a nyugodtabb környezet, a természet közelsége is nagy vonzóerőt jelent a városi ember számára. A megkérdezett ménteleki tanyasi családok egy csoportja szerint a ménteleki és az ahhoz hasonló tanyás térségek a jövőben felértékelődhetnek. Szerintük egy-két évtizeden belül várható egy nagyobb mértékű kiköltözési hullám, illetve a külföldi „beköltözések” száma is növekedni fog.

A válaszadók egy kisebb csoportja szerint a ménteleki (és általában is) tanyák jövője meglehetősen kérdéses. Megítélésük szerint a kikapcsolódásra, pihenésre ugyan valóban jó lehetőségeket nyújtanak a tanyás térségek, azonban ez csak keveseknek ad majd megélhetést, ebből kifolyólag leginkább a hobbitanyák „túlélési esélye” jó.

A kérdezettek a bővebben kifejezhető kérdések kapcsán újfent hangsúlyozták a tanyák elérhetőségének problémakörét, a rossz közlekedési körülményeket, a szolgáltatások – kiemelten az egészségügyi ellátás – megközelíthetőségéből és színvonalából fakadó hátrányokat.

Az általános problémák kiküszöbölésében szinte mindannyian tanácsstalanok, egy-két család részéről merült fel a helyi idegenforgalom és ökoturizmus – mint kiutak – lehetősége. A kérdezettek közül többen elmondták, hogy a település érdekképviselője jó, de nem elég erős ahhoz, hogy kellő eredményességgel képviselje a ménteleki tanyasi társadalom elvárásait – „Kecskemét elfelejtette Ménteleket, ezért csak saját magunkra számíthatunk” – fűzte hozzá az egyik válaszadó.

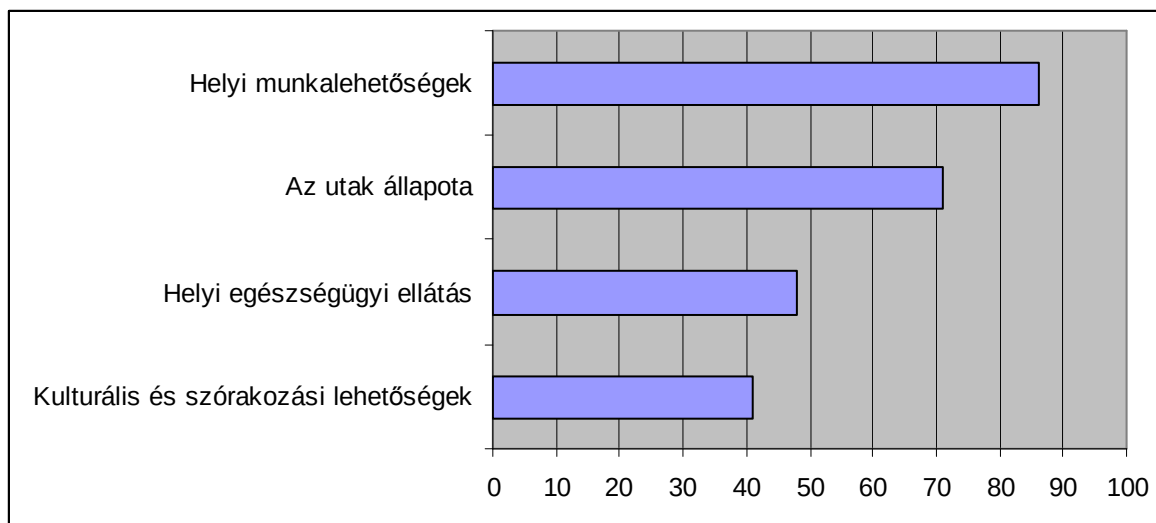
A tanyák megújulásával kapcsolatban a következőt jegyzi meg egyik kérdezettünk: „mindenképp külső támogatásra van szükség, **a fejlődés önerőből képtelenség**”. Többen kifejtették, hogy a jövőben a gazdálkodásra (a „gazdálkodás becsületének” visszaállítására) **a helyi agrártermelés körülményeinek javítására kellene hangsúlyt fektetni**. „A helyi, jó minőségű mezőgazdasági termények és termékek” továbbra is a tanyák fenntartásának legfontosabb alapfeltételei – tette hozzá egy válaszadónk.

VI. A lakosság jövőbeli elképzelései és elvárásai³

A ménteleki lakosság jövőre vonatkozó aggodalma – ezzel együtt elvárásai – alapvetően négy fő települési tényezőre összpontosul. A kérdéseinkre adott válaszok alapján jól kirajzolódik, hogy a méntelekiek számára a legfontosabb elvárások a következők:

- **a munkalehetőségek megteremtése,**
- **a közlekedést meghatározó vonalas infrastruktúra, a közutak állapotának fejlesztése,**
- **az egészségügyi ellátás, valamint**
- **a kulturális, szórakozási lehetőségek javítása és kibővítése jelentik.**

A településfejlesztési feladatok közül a munkahelyteremtést és az utcák aszfaltozását igen sokan (75-80 %-ban) „nagyon fontos, sürgető feladat”-nak jelölték. A kérdezettek magas aránya – mintegy kétharmada – sürgetőnek vélte a külterületi utak javítását, **a Kecskemét felé vezető kerékpárút** megépítését, továbbá a **Hetényegyháza - Méntelek közötti műút** kialakítását. A kultúrafejlesztést és a közösségépítést is nagyban szolgáló **faluház** létrehozását és az ehhez kapcsolódó fejlesztéseket, valamint az iskola további bővítését a többség szintén a legsürgetőbb feladatok közé sorolta (16. ábra). Az egészségügyi ellátással kapcsolatban egy jól felszerelt orvosi rendelő és egy aktívabb – a településen jóval gyakrabban rendelő – háziorvos foglalkoztatása többeknél merült fel igényként.

16. ábra: A lakosság által legaggasztóbbnak vélt helyi településkörnyezeti tényezők (a válaszadók százalékos arányainak feltüntetésével)

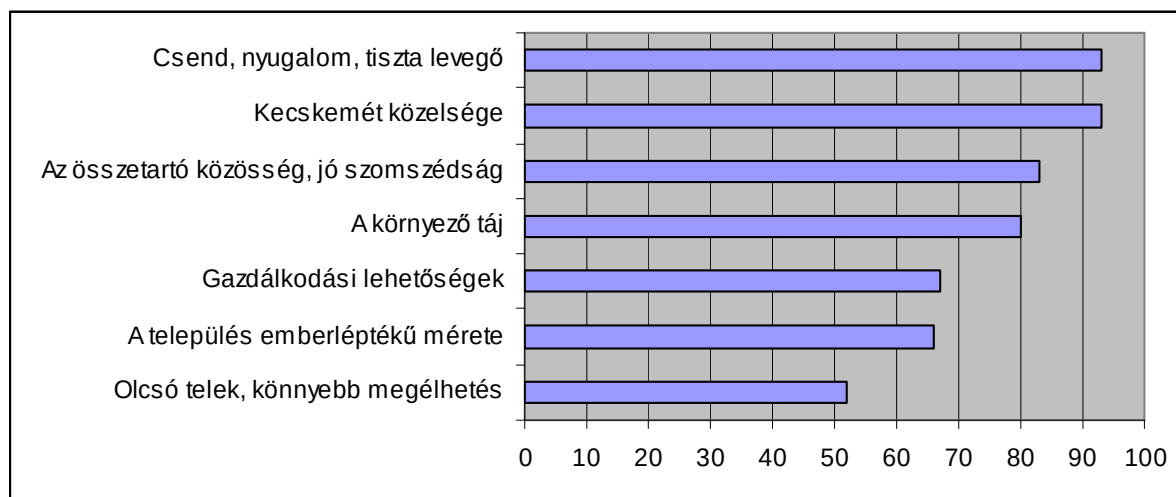
³ A méntelek fejlesztését megalapozó lakossági kérdőíves felmérés alapján, a kérdőív a mellékletben

A fontosnak vélt fejlesztési irányok kapcsán **többen hangsúlyozták – a munkalehetőségek bővítése mellett – a helyi munkaerő képzését, valamint annak a piaci igényekhez való igazítását.**

A gazdálkodó tanyákon egyesek **a helyben termelt mezőgazdasági alapanyagok feldolgozásában látnak kiutat**, de sokan hangot adtak a tanyai mezőgazdálkodás általános megújítására vonatkozó elvárásuknak is. A faluház megvalósulásától főként a közösségi élet felélénkítését, a helyi tradíciók megőrzését, de az ezzel bizonyos tekintetben összefüggő, helyi vállalkozói, gazdálkodói szféra aktivizálódását is várják. Ezzel némileg ellentmond, hogy a kérdezettek alig fele lenne hajlandó biztosan közreműködni a ménteleki tanyavilág megújításában. 17% egyáltalán nem kíván aktívan részt venni a közösség ezirányú tevékenységében, 33%-uk pedig bizonytalan.

Méntelek fejlődésében a lakosság mindössze 14%-a tartja fontosnak a környezet- és természet védelmét.

A vártnál kevesebben támogatnák a biogazdálkodás és a tanyás külterületi részek gazdasági-turisztikai fejlesztését. A válaszadók többször is megerősítették, hogy a központban létesítendő közösségi tér – egy faluház formájában – az, amely a jelenlegi körülmények között a leginkább szolgálná a helyi viszonyok javítását

17. ábra: Méntelek vonzó tulajdonságainak megítélése
(a lakosság százalékos arányainak feltüntetésével)

A lakosság Méntelek legvonzóbb tulajdonságai közé sorolta **a nyugodt, tiszta környezetet** – ezzel együtt a környező tájat – Kecskemét közelségét és a jó szomszédsági viszonyokat (17. ábra). A Kecskeméthez közeli fekvést a lakosok 60%-a kifejezetten előnyösnek érzi, míg a válaszadók 6%-a szerint ez inkább hátrányt jelent.

A „fejlesztési kérdőívészben” részt vevők alapadatai

A legfiatalabb válaszadók a 18-20 éves, míg a legidősebbek a 70 év feletti korosztályból kerültek ki. A minta 71%-a középiskolai, 7%-a ennél felsőfokú végzettséggel rendelkezik. A kérdezettek 54%-a nő, 46%-a férfi. A kérdezettek fele születése óta Ménteleken él, de a máshol születettek többsége is több mint 20 éve ménteleki lakos. Feltételezhetően ezzel is összefügg az az eredmény, miszerint a lakosság fele 54%-a nagyon szeret a településen élni, de a többi válaszadó is alapvetően jól érzi magát, ennek megfelelően a kérdezettek 90%-a nem kíván máshová költözni.

VII. A Ménteleken készült interjúk tanulságai

A kérdőíves vizsgálatok megelőzték az interjúk készítésének időszakát, így a terepmunka ezen fázisa előtt már rendelkezésre álltak az adatlapokból kirajzolódó információk. **A kapott eredmények komoly közösség-deficitet tükröztek**, ezért az interjúk során nem a klasszikus értelemben vett, „az én megismerését szolgáló” vagy a „meghallgatottság iránti igényt kielégítő” kérdéseket helyeztük a fókuszba (bár a személyiség függvényében elhangzott néhány ilyen kérdés is). Arra törekedtünk, hogy a helyi társadalom életébe való bekapcsolódást ösztönző, vagy az ezzel kapcsolatos dilemmákat taglaló témákat járjuk körbe az interjúalanyokkal, érintve az esetleges személyes bevonódás, szerepvállalás lehetőségét is.

Mielőtt rátérnénk az interjúk során szerzett információk összefoglalására, rövid áttekintést adunk a magyar társadalom közösségek minősége tekintetében kirajzolódó legfőbb vonásairól. Ez megteremti a lehetőségét a helyi sajátosságok tágabb viszonyrendszerben való értelmezésének is.

Már-már közhely, de sajnos Magyarországra is igaz, hogy a modern társadalmak közösségihiányosak. Hazánk esetében ez elsősorban a második világháborútól a rendszerváltozásig tartó szovjet befolyás eredménye, amely az erőltetett kollektívizmus időszaka volt. Erre válaszként a helyi lakosság egy nagyon intenzív individualizmussal próbált védekezni, amelynek hatása a társadalom minden szegmensében, így a civil szféra sajátosságaiban is a mai napig tetten érhető. Az egyéni érdekek dominanciája a közösségek szempontjából egyszerre előny és hátrány. Hátrány, mert ez a befelé fordulás, az ego túltengése a közösségiség akadályát képez(het)i, másrészt viszont előny, mert közösségfejlesztési potenciál származhat belőle. Ez utóbbi esetben ugyanis a túlságosan individualista embernek egy szisztematikus közösségfejlesztési gyakorlat alanyaként még élmény lehet a lokalitás, és ehhez kapcsolódóan a helyi közösséghez tartozás megélése. Sajnos Magyarország szerte a minőségi közösségi élmény megéléséhez, főként vidéken, a polgárok részéről komoly hiányok mutatkoznak. Ennek fő oka: a civil társadalom alulfejlettsége, amely – főként a kistelepüléseken – a helyi vezetés és a lakosság közötti információközvetítő – és érdekérvényesítő, valamint közösségi cselekvésre motiváló funkcióját sem tudja betölteni. A lokális társadalom másrészt azért nem tud – például a fejlett nyugat-európai társadalmak szintjén – működni, mert nem jól szervezett. Ez utóbbi háttérben az áll, hogy mind a lakosok, mind a helyi vezetés a megszokásaik rabja. Sajnos az emberek

közel húsz évvel a rendszerváltozás után sem tanulták meg, hogy mit szabad és mit kell tenniük annak érdekében, hogy egy valós polgári fejlődés tanúi lehessünk Magyarországon.

Az előzőek tükrében így a cél az, hogy olyan tevékenységeket valósítsunk meg helyi szinten, amely a közösség cselekvő- és kezdeményező képességét erősíti. A közösségfejlesztés irodalma nagyon gazdag, és a terület prominensei: Vercsegh Ilona, Péterfi Ferenc, Varga A. Tamás és követőik – a releváns elemzésekben, szakkönyvekben foglaltakat évtizedek óta próbálják meghonosítani Magyarországon.

A következőkben azt tekintjük át, hogy milyen lépések megtétele szükséges ahhoz, hogy egy harmonikus, a lokális szükségletekre reflektáló közösségépítő tevékenység révén minőségi változás következhesen be egy település életében.

Az első lépés: az eltérő kollektív és egyéni szükségletek beazonosítása. Látszólag ez egy egyszerű feladatnak tűnik, de valójában számos ember számára a saját vágyainak, kívánságainak, elképzeléseinek nevesítése is problémát jelent. Ahhoz, hogy felmérhetőek legyenek az elképzelések, kommunikáció kell. Ma a magyar társadalom egyik legnagyobb problémája, hogy az emberek nem beszélgetnek egymással, vagy ha teszik is, nem társul mellé odafigyelés. A kommunikáció hiánya miatt nem ismerünk olyan jó példákat, mintákat sem, amelyek segítségével szolgálhatnának a későbbiekben a konfliktusaink feloldásához, az értékrendszerünk finomításához.

Az egészségesen működő lokális társadalom másik kulcsmozzanata: a helyi konszenzus létrehozásának képessége. E téren is hiányzik a kommunikációs és partnerségi kultúra Magyarországon.

Ahhoz, hogy a helyi igényekre reflektálni képes, és ne másoktól automatikusan átvett és helytelenül adaptált fejlesztések valósuljanak meg, fontos a helyi adottságok és hagyományok beazonosítása. Csak ezek tükrében lehet a lokális tudást továbbfejleszteni.

A helyi közösségépítés természetesen nem működik az önsegítés és az emberek önbizalmának megerősítése nélkül. Lényeges elem, hogy a helyiek, többségében fogyasztói attitűdjét átfordítsuk egy cselekvői hozzáállásba. Ehhez a folyamathoz természetesen olyan terekre van szükség egy településen, ahol fizikailag is van mód a közösségépítésre.

A lokális cselekvések nem indulnak be automatikusan, csak egy hosszú tanulási folyamat eredményeként, amelyhez húzóemberek, türelem és kitartás szükségesek.

Mindehhez a keretet az alábbi kérdések megválaszolásának képessége adja:

- Képes-e a közösség a helyi problémák beazonosítására?
- Ki tudja-e dolgozni a megoldásukhoz szükséges kereteket?
- Meg tudja-e nyerni a lokális közösség tagjait a fejlesztéseknek?

- A lakosság érzelmi síkon hogyan viszonyul a saját lakóhelyéhez?
- Mennyire tudatos ez a viszonyulás?
- Rendelkeznek- kellő ismerettel a saját lehetőségeiket illetően, vagy csak klisékben tudnak gondolkodni?
- Csak kritikai megnyilvánulásokra képesek, vagy a személyes felelősség- és szerepvállalás lehetősége is felmerül a részükről?

Méntelek, mint közösség portréját is ezen fentebb felsorolt dimenziók mentén igyekszünk megrajzolni. A könnyebb áttekintés érdekében, és a stratégiát megalapozandó, SWOT-analízis formájában rendszereztük az interjúk során kapott információkat.

Méntelek SWOT analízise

Erősségek	Gyengeségek
- nyugalom - mindenki ismeri a másikat - probléma esetén összekovácsolódik a közösség - a szomszédsági kapcsolatok erősödése - a humán ökológiai sajátosságok - a két templom léte - a helyi egyházi vezetők személyisége, felkészültsége - jól működő egyházi közösségek - ökomenikus rendezvények - a helyi újság - óriási önkormányzati kézben lévő területek a központban - civil szervezetek - a Garabonciás-ház - egyre több a fiatal, nyitott család - jó közlekedéscsúszrajzi fekvés - a Méntelekért Közalapítvány, az általános iskola és a helyi gyülekezetek jó együttműködési gyakorlata - az állami ünnepek helyben való megünneplése - az iskolai hagyományörző kezdeményezések	- infrastrukturális hiányosságok - a közbiztonság romlása - csökkenő aktivitású civil szervezetek - a hagyományok hiánya - nehézkes kommunikáció a különböző társadalmi rétegekhez tartozók között - kevés a kitörési lehetőség - erősödő alvótelepülés-jelleg - alacsony helyi aktivitás - hiányzó erőforrás-térkép - túlságosan sokszegmensű település - az ösztönös hiánya a közbeszédből - az iskola közösségteremtő jellegének gyengülése - a közösség irányítói nem helyi lakosok - a helyi gazdák értékesítés terén tanúsított túlzott individualizmusa, az együttműködések hiánya - a megélhetési közösségi emberek megjelenése - Kecskemét részéről a valós szándék hiánya a fejlesztésekre - a részönkormányzati státusz miatt a hátrányos helyzetű települések számára rendelkezésre álló pályázatokból való kimaradás - a földtulajdonosok nem kötődnek a tanyavilághoz, csak a haszon motiválja őket - az innovációktól való félelem az emberekben - a kirekesztődéssel veszélyeztetettek egyre növekvő aránya - az értelmiség alulreprezentáltsága - a helyiek túlzott anyagiassága - az áskálódások elvonják az emberek energiáit a fontos problémáktól - a lakosság számára kedvezőtlenül működtetett szolgáltatások, pl. a posta - széthúzó klánok - nincs idősek klubja - a civil szervezeteket a nagypolitika befolyásolja - nem helyi az iskolaigazgató - az inaktívak magas aránya - gyenge a civil szervezetek egymás közötti kommunikációja - tisztázatlan kormányzati szándék a tanyák jövőjével kapcsolatban

Lehetőségek	Veszélyek
- eperfesztivál hagyományának megteremtése - a rekreációs bicikliút kiépítése - helyi piac beindítása - nyugdíjas apartmanok építése - multifunkciós közösségi tér létrehozása - szárítóüzem, dzsem készítő üzem létrehozása - a natúrgazdálkodás meghonosítása - filmvetítések szervezése - a Tanyaháromszög projekt megvalósítása - nyugdíjas találkozók szervezése - a közlekedési kapcsolatok javítása révén a munkahelyteremtés feltételeinek javítása - értékesítő szövetkezetek létrehozása	- az alvótelepülés-jelleg erősödése - a lokális társadalmon belüli szakadék mélyülése - a közösség teljes szétesése - ipari tevékenység megjelenése - a csönd, a nyugalom elvesztése - a közösségi tér hiánya miatt a fiatalok deviáns viselkedésének fokozódása - a közbiztonság további romlása

A SWOT-analízis egyes elemeit látva megállapítható, hogy elsősorban Ménteleken is a valódi közösség, kooperációk, partnerségek hiánya köré csoportosíthatók a negatív tartalmú megállapítások - a gyengeségeknél és veszélyeknél nevesített állítások. Optimizmusra ad okot azonban, hogy az erősségeknél számos olyan adottságot találunk, amelyek léteznek, csak valószínűleg még nincsenek kellő mértékben becsatornázva a helyi közösség mindennapjaiba, illetve a meglétük nem tudatosult pozitívumként a helyiek tudatában, köznapi nyelven szólva: fel sem tűnik nekik.

A fentiek következményeként nem véletlen, hogy az alábbiakban olvasható Méntelek jövőjére tett stratégiai javaslatainkban is központi szerepet szántunk a dokumentum minden prioritásánál a közösségfejlesztésnek, és még az infrastrukturális és a gazdasághoz kötődő fejlesztési javaslatainknál is felhívtuk a figyelmet az adott elképzelés társadalmasításának és a szemléletformálás fontosságára. Méntelek közösségét befogadóvá kell tenni az adott fejlesztésekre, mert ennek hiányában az eleve meglehetősen individualista és a fejlesztések

iránt nem túl nyitott közösség még távolságtartóbban és elutasítóan fogadja majd az ilyen irányú lépéseket.

A javaslatunk az, hogy olyan külső szakértő kapjon megbízást a lokális közösségben jelenleg tapasztalható problémák feloldására, aki nem propagandisztikus eszközökkel próbál beavatkozni a helyi folyamatokba, hanem az emberek érdekeltségét és bevonódását tudja fokozni a helyi történések iránt.

A közösségfejlesztésben a méntelekieket aktivitásra kell ösztönözni. Ennek számos lehetősége van a „ki mihez ért, ki mit akar elsajátítani” típusú, úgynevezett tankatalógus-jellegű tevékenységektől a helyiek által végzett közösségfelmérésekig. **Nagyon fontos, hogy minden egyes tevékenységtípushoz megtalálja a helyi közösség a maga húzóemberét.** Az adott tevékenységtől függően, lehetőleg minden korosztályból kerüljön ki ilyen kulcsemberek. Ma Ménteleken az idősek mellőzötteknek érzik magukat, a fiatalok energiái pedig nincsenek kellő mértékben lekötve. Új típusú szerepekkel ez a konfliktusforrás is kezelhető lenne.

Mindezek eléréséhez **elengedhetetlen a nyilvánosság új fórumainak megteremtése.** Ezt indokolja, hogy nagyon sok a dezinformáció a településen, amely szintén károsan hat a közösségi ethoszra.

A kérdőíves felmérés elemzésénél is bizonyítást nyert: **a méntelekiek szeretnek a településükön élni, amely attitűd sincs kellő mértékben kiaknázva.** Véleményünk szerint kulcskérdés lehet a jövőben, hogy sikerül-e a helyieket nyitottá tenni a közösségfejlesztésre, és az mennyiben tud hozzájárulni a közösség megtartó erejének növeléséhez, vagy a klisék és előítéletek foglyaként működik tovább a település.

VIII. Stratégiai célkitűzések és az azok megvalósítását szolgáló operatív programok

Stratégiai célkitűzések

Méntelek váljék:

Színvonalas lakókörnyezetet nyújtó, jól elérhető településrészé, amely az itt élők számára perspektivikus és egyben környezettudatos életlehetőséget kínál.

Az új típusú gazdálkodási formák – a fenntartható mezőgazdálkodás és a környezetbarát turizmus – megteremtésével a homokhátsági tanyás térségek **mintaadó „kistelepülésévé”**.

A hagyományos vidéki életformának továbbra is teret adó, ugyanakkor **innovatív** – a tanyák megújítására törekvő – az új, helyi igényeket és értékeket is figyelembe vevő, **aktív, összetartó** társadalmi **közösséggé**.

A helyi környezeti adottságoknak megfelelő településtervezés elindítása, a sajátos tanyás épített környezet, revitalizációja.	A közúthálózat korszerűsítése, kibővítése tekintettel az autópálya-építkezések várható hatásaira.	Az ökogazdálkodás és a turizmus helyi feltételeinek megteremtése, a kis- és mikrovállalkozói szövetkezesek támogatásával.	A helyi közösség megerősítése, - integrált közösségi tér kialakításával és fenntartható módon történő működtetésével- szisztematikus közösségfejlesztéssel	Az itt lakók életminőségének javítása, az alapszolgáltatások - kiemelten az egészségügy - színvonalának emelésével.
--	--	---	---	---

A STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉSEK MEGVALÓSÍTÁSÁT SZOLGÁLÓ OPERATÍV PROGRAMOK

FEJLESZTÉSI PRIORITÁSOK

A helyi természeti – kultúrtáji értékek feltárása, tájtervezési feladatok megvalósítása

Az extenzív, homokháti agrár-környezetgazdálkodásra alkalmas területek meghatározása

A külterületi épített környezet, a tanyaállomány revitalizációjának előkészítése, tanyás otthoneremtési programok, új építkezési tervek kidolgozása

Az épülő integrált közösségi térhez és turisztikai fejlesztésekhez kapcsolódó infrastrukturális fejlesztések megvalósítása, a központ zöldterületeinek megújítása közpark- és parkolók kialakítása, gyalogátkelőhelyek létesítése, a településkép vonzóbbá tétele

A helyi adottságoknak és terveknek megfelelő településtervezés

Az M8 (S8) gyorsforgalmi út hatásaira való felkészülés

Az 50-es főúttal történő közvetlen közúti összeköttetés kiépítése 3 km hosszú burkolt út létesítésével

A Hetényegyháza felé vezető közúti kapcsolat megteremtése és a külterületi dűlőutak megerősítése

Kerékpárút kialakítása Kecskemét – Méntelek között

A közúthálózat korszerűsítése, kibővítése, az elérhetőség javítása

A kertkultúra megújítása, a tájfenntartó (natúr)gazdálkodás meghonosítása, ökotanyaprogram

Speciális termékprogramok, értékesítő szövetkezetek, helyi piac létrehozása

A helyi idegenforgalmi kínálat összehangolt fejlesztése, promotálása; szálláslehetőségek, öko- és bemutatótanyák, turistautak, tanösvények létrehozása - vendég és diákváró programok kidolgozása, megvalósítása – „Tanyaháromszög”

A lakosság környezettudatosságának erősítése

Az ökogazdálkodás és a turizmus helyi feltételeinek megteremtése

Attitűdváltást segítő szisztematikus közösségfejlesztést követően integrált közösségi tér létrehozása, a fenntartható működtetést biztosító programok megvalósítása, a fejlesztési elképzelések társadalmasítása

Márkavédett ménteleki (eper)fesztivál program elindítása

Az iskola közösségformáló, „népművelő” szerepkörének kibővítése (táncház, hagyományörzés)

A helyi közösség megerősítése

Minőségi szolgáltatást biztosító kereskedelmi- és vendéglátóhelyek, valamint nyugdíjas apartmanok kialakítása

A civil szervezetek közötti kommunikáció és együttműködés javítása

„Egészséges település” program kidolgozása és megvalósítása

Az itt lakók életminőségének javítása

I. stratégiai prioritás: a helyi adottságoknak megfelelő településtervezés

Az utóbbi két évtizedben, Kecskemét határában **megnőtt az igény a külterületi tanyás – állandó lakásként használt ingatlanok – iránt.** Ez a tény **Méntelek** esetében is **felveti e tanyás településrész megújítását, az új, főként lakófunkciót betöltő tanyai építkezések jövőbeni elterjedését, szabályozását.**

Méntelek településkörnyezetének új típusú fejlődési útja egyszerre két, ellentétesnek látszó feltételtől függ. **Meghatározóvá válnak ugyanis a városi igények szerinti infrastrukturális és szolgáltatói fejlesztések, ugyanakkor Ménteleknek meg kell őriznie sajátos vonzerejét,** amely rurális karakteréből fakad, s amely továbbra is természetközeli megjelenést, vidékies hangulatot kölcsönöz a településnek. A lokális tájtervezésnek és településfejlesztésnek tehát e két elvárásnak egyszerre kell megfelelnie. Ehhez **a Ménteleki Részönkormányzatnak** (Kecskemét város Integrált Városfejlesztési Stratégiájához alapvetően igazodva, de azon túlmenően) **egy szigorúbb, részletesebb területi szabályozást kell kidolgoznia és foganatosítania.**

- **Az új ménteleki településkörnyezeti szabályozásban prioritást kell kapnia:**
- **a kultúrtáji, ökológiai értékek védelmének**
- **a tanyaállomány revitalizációjának**
- **az agrár-környezetgazdálkodásra alkalmas területek területhasznosítási módjainak pontos, telekszintű meghatározásának**
- **az új építkezési tervek otthonteremtési programok kidolgozásának, tanyai (nyugdíjas) apartmanok kialakításának**
- **a turisztikai fejlesztésekhez kapcsolódó infrastrukturális fejlesztéseknek**
- **a minőségi szolgáltatást biztosító kereskedelmi- és vendéglátóhelyek létrehozásának**
- **a ménteleki központ megújításának**

Mindezek megvalósulásával – az egyéb stratégiai elemekhez illeszkedve – ideális esetben - Méntelek valóban egyedi, saját karakterrel rendelkező városkörnyéki településsé (településrészé) tud válni, amely az itt lakók számára “optimális” lakóhelyet és az oda látogatók számára felüdülésre alkalmas vidéki-rekreációs teret képes nyújtani.

II. stratégiai prioritás: a közúthálózat korszerűsítése, kibővítése, az elérhetőség javítása

Az M8 (S8) gyorsforgalmi út hatásaira való felkészülés

Méntelek jövőjét tekintve az egyik legfontosabb tényező az országos gyorsforgalmi úthálózat lényeges elemét képező M8-as autópálya megépülése, melynek eredményeként **Méntelek közvetlen szomszédságában fog létrejönni az ország egyik kiemelkedő jelentőségű autópálya-csomópontja. Az M8-as gyorsforgalmi útnak terület- és gazdaságfejlesztő hatása számottevőnek ígérkezik** a településrészt illetően is, hiszen az észak-déli (M5) és kelet-nyugati (M8) forgalmi áramlatok találkozása kiváló feltételeket biztosít majd **logisztikai fejlesztések** számára. Mindezek **nagymértékben előmozdíthatják** a helyi kis- és középvállalkozások megerősödését, ezzel egy időben – jelentős számú új munkaalkalmat teremtve – **Méntelek általános fejlődését.**

Az 50-es főúttal történő közvetlen közúti összeköttetés kiépítése

Ahhoz, hogy Méntelek élni tudjon közlekedés-földrajzilag kedvező helyzetével, **elengedhetetlen az 50-es főúttal történő közvetlen közúti összeköttetés kiépítése.** Ez egy 3 km hosszú jó minőségű burkolt út létesítésével megoldható.

A Hetényegyháza felé vezető közúti kapcsolat megteremtése és a külterületi dűlőutak megerősítése

További fontos célkitűzés lehet a Hetényegyháza felé történő közúti kapcsolat megteremtése. A két település között jelenleg 6,5 km hosszú kiépítetlen földút található. Kiépítésének szükségességét – a településközi kapcsolatok mellett – az is alátámasztja, hogy általa sokkal könnyebben megközelíthetővé válik Kecskemét legnagyobb erdőterülete, a Nyíri erdő, amely kedvező rekreációs adottságokkal rendelkezik.

Kerékpárút kialakítása Kecskemét – Méntelek között

Harmadik **fontos közlekedési fejlesztést a Kecskemét-Méntelek kerékpárút megépítése képezi.** A kerékpárút nemcsak a ménteleki lakosok számára teszi lehetővé biztonságosabb kerékpáros közlekedést (akár a környékbeli tanyákról Méntelek irányába, akár Méntelekről Kecskemét felé), hanem turisztikai célokat is szolgálhat. Ezzel kapcsolatban a település részéről megfogalmazódott egy kerékpáros körtúra-útvonal kialakításának igénye is, Kecskemét és a Nyíri erdő, illetve az idegenforgalomban érdekelt tanyák között.

Az úthálózattal kapcsolatos infrastrukturális, kereskedelmi és szolgáltató beruházásoknak azonban a település természeti-táji környezetére nézve kedvezőtlen hatásai is lehetnek. Az építkezésekkel és a leendő gazdasági fejlődéssel, a helyiek mobilizálódásával együtt jár a kultúrtáji környezet degradációja, megváltozhat a méntelekiek számára oly fontos „csendes, nyugodt” lakókörnyezet, és felborulhat a tradicionális tanyai értékrend is. Éppen ezért hangsúlyozzuk, hogy **a közlekedési fejlesztésekkel összefüggő munkafolyamatokat alaposan mérlegeljék, és vegyék figyelembe a település egyéb – táji, ökológiai, társadalmi – fenntarthatósági feltételeit is, közösségfejlesztési eszközökkel társadalmasítsák a lakosság körében a fejlesztési elképzeléseket.**

III. stratégiai prioritás: az ökogazdálkodás és a turizmus helyi feltételeinek megteremtése

A kiskunsági, homokháti viszonyokat és a helyi lakosság véleményét is figyelembe véve, maga **Méntelek** – a külterületi tanyák többségét és a mezőgazdálkodási művelési ágak megjelenését is beleértve – **tájba illő településnek tekinthető.** A kedvező kultúrtáji adottságokból fakadóan – a természetközeli-tanyás települési lakófunkciók megerősítése, a külterületi otthonteremtések mellett – (a helyi termelők nagyfokú tanácstalansága ellenére), **célszerűnek véljük a tájfenntartó-natúr/ökogazdálkodás és falusi-tanyai-ökoturizmus alapjainak megteremtését.**

A településrész környezeti viszonyait megismerve, **e településrészen lehetőség nyílhatna az új típusú gazdálkodási formák** – a fenntartható mezőgazdálkodás és a környezetbarát turizmus – **bevezetésére, s ezzel Méntelek mintegy mintaadó „kistelepüléssé” válhatna.**

Ennek feltételei a következők:

Fel kell térképezni a helyi kertkultúra megújítására alkalmas területeket, és meg kell határozni azokat a termelési módokat, amellyel a helyi gazdák speciális termékekkel léphetnek piacra. **Ki kell alakítani a helyi idegenforgalmi kínálatot.** A szálláslehetőségek, öko- és bemutatótanyák, turistautak, tanösvények létrehozásával - vendég és diákváró programok kidolgozásával, megvalósításával turisztikai desztinációkat szükséges létrehozni, majd mindezekhez összehangolt térségi szintű promóciós tevékenységet ajánlott társítani.

Javasoljuk a helyi szintű kis- és **mikrovállalkozói szövetkezések** háttérének megteremtését is. Ez a kistérségi **partnerlehetőségek felkutatásával,** agrárpiaci és idegenforgalmi **keresleti-kínálati alternatívák kidolgozásával,** lokális kontraktusok megkötésével, dinamikus **termékmarketing** tevékenységekkel (honlapfejlesztéssel)

képzelhető el. Mindezek megalapozásához szükség van a **közösség megerősítésére**, és az itteni **vállalkozók, gazdálkodók környezettudatosságának növelésére**, innovációk iránti attitűdjének erősítésére, oktatására-képzésére.

Mindezekhez jó alkalmat kínálhatnak az „**ökotanyaprogramok**”, amelyek **az újszerű gazdálkodási módozatokat „egy fedél alatt” valósíthatják meg**. A későbbiekben **erre épülhet rá a már korábban kezdeményezett „Tanyaháromszög program” is**.

IV. stratégiai prioritás – a helyi közösség erősítése

Attitűdváltást segítő szisztematikus közösségfejlesztést követően integrált közösségi tér létrehozása, a fenntartható működtetést biztosító programok megvalósítása, a fejlesztési elképzelések társadalmasítása

Az interjúk során ellentmondásos kép rajzolódott ki a tekintetben, hogy mennyire alkot összetartó közösséget Méntelek lakossága. Attól függően, hogy az interjúalanyok mennyire van/volt ráhatása a helyi közügyek alakulására, annál megosztottabbnak láttatta a közösséget. **A közösség-deficit egyik fontos háttéreleme a közösségi tér hiánya**, amelynek szerepét csaknem minden interjúalanyunk hangsúlyozta. Annak érdekében azonban, hogy a jelenleg még hiányzó „közösségi ház” elkészüljön és tartalmas programokkal, fenntartható módon működni is tudjon, szükség van egy attitűdváltást elősegítő, szisztematikus közösségfejlesztés megvalósítására a településen.

Ennek elemei a következők:

- a helyi civil cselekvés mozgásterének átgondolt feltérképezése,
- a lakosság ma még kevésbé aktív tagjainak alkalmassá tétele a cselekvésre,
- a helyi identitás tartalmának beazonosítása,
- részben a tanyai életformából következő, másrészt a modern társadalmak sajnálatos velejárójaként jelentkező individualizmus mérséklése,
- a szükségletek feltárása,
- a helyi nyilvánosság új alapokra helyezése,
- a dezinformációk megszüntetése.

Márkavédett ménteleki (eper)fesztivál program elindítása

A település közösségének megerősítéséhez, a helyi ethosz javításához nagyban hozzájárulhatna egy lokális eseménysorozat lehetőségét is magában hordozó **fesztivál-**

hagyomány megteremtése – a ménteleki (eper)fesztivál program elindítása. Mivel a település lakossága körében elterjedt tevékenység a számócatermesztés, ezért adekvát, hogy ez a helyi termék kerüljön az ilyen típusú elképzelések fókuszába.

Az iskola közösségformáló, „népművelő” szerepkörének kibővítése (táncház, hagyományőrzés)

Az interjúk alapján kirajzolódott, hogy **a méntelekiek életében meghatározó fontosságú a helyi iskola**. Többen úgy aposztrofálták az intézmény jelenlétét, mint a település megmaradásának záloga, másrészt pedig fontosnak tartották annak hangsúlyozását is, hogy a múltbeli szerepe mennyire jelentős volt, generációktól függetlenül. Az iskola tekintetében több ízben elhangzott, hogy **elengedhetetlen a szellemi műhelyként való funkcionálásához való feltételek megteremtése**, másrészt pedig olyan pedagógiai program és közösségi tevékenységek kidolgozása, amelyek ezt az arculatot erősítik.

V. stratégiai prioritás – az itt lakók életminőségének javítása

Minőségi szolgáltatást biztosító kereskedelmi- és vendéglátóhelyek, valamint nyugdíjas apartmanok kialakítása

A kutatás során több ízben említést nyert és saját empirikus tapasztalataink is alátámasztották azon véleményeket, amelyek szerint Ménteleken elengedhetetlen a jövőben a **szolgáltatások színvonalának emelése**. Ezt különösen indokolja egyrészt a helyi lakosság elégedetlensége, másrészt pedig a tervezett turisztikai fejlesztések sikeres jövőbeni megvalósítása is. Ma hiányoznak azok az intézményi adottságok Ménteleken, amelyek akár a helyiek, akár a turisták számára vonzerőt jelentenének. Tekintettel a külterületi, egyre inkább előregedő külterületi lakosság felülreprezentáltságára és Méntelek kedvező humánökológiai adottságaira, a **nyugdíjas apartmanok** építésének fontossága több interjúban is megjelent, mint reális alternatíva.

A civil szervezetek közötti kommunikáció és együttműködés javítása

Ma már számos kutatás igazolja, hogy a lokális közösségek egyre meghatározóbb szereplőivé válnak a civil szervezetek – **a civil szervezetek közötti kommunikáció és együttműködés javítása**. A település nagyságához képest Ménteleken kedvező a civil

szervezetek száma, azonban a visszajelzések szerint meglehetősen problematikus a köztük lévő kommunikáció. A településen kevésbé prominens szerepet játszó megkérdezettek nehezményezik a szervezetek túlzott belterjességét, másrészt pedig azok átpolitizáltságát is. Mindez kezelhetővé válna a civilek tevékenységének fokozottabb társadalmasításával, a jelenlegi problémák, akadályok azonosításával és az információáramlás újabb csatornáinak kiépítésével.

„Egészséges település” program kidolgozása és megvalósítása

A jövőben Méntelek imázsának szerves eleme lehet- tekintettel a települési adottságokra és a tervezett turisztikai fejlesztésekre – az **„Egészséges település” program** kidolgozása. Az öko-, natúr és bio szemlélet hangsúlyosan megjelenik az interjúkban is, tehát **a ménteleki lakosság egyrészt nyitott az ilyen típusú életmódra**, másrészt kiaknázható potenciálként aposztrofálják mindazon adottságokat, amelyek jelen vannak, és amelyekre építve reális lehetne a jelzett települési profil kidolgozása. Mind a kidolgozását, mind a megvalósítását azonban meg kell előzni ez esetben is egy szisztematikus közösségfejlesztő tevékenységnek, mert csak ilyen módon válna fenntarthatóan működtethetővé bármilyen ez irányú tevékenység.

IX. Összefoglaló gondolatok

Kecskemét Megyei Jogú Város Önkormányzata és a Kecskemét-Ménteleki Részönkormányzat megbízásából az MTA RKK Alföldi Tudományos Intézet Kecskeméti Osztálya koordinálásában 2009-ben átfogó kutatás zajlott Ménteleken. A vizsgálat elsődleges célja az volt, hogy átfogó képet adjon az „egyéb belterületi” városrész és külterülete településkörnyezeti sajátosságairól, az itt zajló társadalmi folyamatokról, a tanyás életforma jellemzőiről.

A kutatás másik fő eleme a helyi társadalom Méntelek jövőjére vonatkozó elképzeléseinek feltérképezése, valamint a közösség fő jellemezőinek, kapcsolatainak a feltárása volt. A terepmunkák során – a Kecskeméti Főiskola hallgatóinak bevonásával – három ütemben, 266 kérdőív és 20 interjú készült el.

A vizsgálatok során kapott információk alapján – megbízásnak megfelelően – közép- és hosszú távú fejlesztéseket megalapozó lokális fejlesztési stratégia került kidolgozásra.

A ménteleki természeti, kultúrtáji viszonyokat tanulmányozva megállapítást nyert, hogy a településrészt övező térben **a tájpotenciál viszonylag magas**. A kecskeméti külterületi városrészek közül **Méntelek az egyik legalkalmasabb városrész a kiterjedtebb „természethez közeli” lakókörnyezet megtartására és további bővítésére**.

A ménteleki társadalmi viszonyok tekintetében jól érzékelhetők a tipikusnak tekinthető alföldi-vidéki folyamatok, mint **a lakosság elöregedése, a nagycsaládok arányának csökkenése és a tanyás gazdálkodás jelentős visszaszorulása**. Súlyos problémát jelent a növekvő munkanélküliség, valamint az elszegényedés, amelyek kezelése érdekében a településnek a jövőben érdemi reakciókat kell adnia.

A jövőbeni fejlesztésekkel kapcsolatban a ménteleki tanyákon élők háromnegyede a munkalehetőségek bővítését, a helyi munkahelyteremtést tartotta a legsürgetőbb feladatnak, továbbá hasonlóan magas arányban (70%) ítélték fontosnak az egészségügyi ellátás javítását, valamint az úthálózat fejlesztését is. Annak ellenére, hogy a gazdálkodás visszaszorulóban van a külterületen élők körében, a tanyák körüli mezőgazdasági tevékenység megújítását és az ökogazdálkodási forma meghonosítását a megkérdezettek – megfelelő szakmai támogatással – szívesen vennék.

Igényként fogalmazódott meg a megkérdezettek részéről a közösségi élet felélénkítése, a kultúra és a szórakozási lehetőségek megteremtése, valamint a helyi idegenforgalom fejlesztése.

A település jövőjét illetően optimizmusra ad alapot, hogy a helyiek nagyon erősen kötődnek a településükhöz – s habár nem megfelelő mértékben – de mégis létezik egyfajta „ménteleki identitás”.

A kérdőíves vizsgálatokból kirajzolódó „közösségi deficit” ugyanakkor megerősítést nyert az interjúk során is. A megkérdezettek többsége, a helyiek körében az átlagot meghaladó mértékű individualizmusról számolt be. Az interjúk eredményeként nyilvánvalóvá vált, hogy sok esetben az emberek tudatában a meglévő települési erősségek sem manifesztálódnak pozitívumként.

A pozitívumok tudatosítása, az összetartást „mérgező” dezinformációk áramlásának megszüntetése és a sérülékeny közösségi ethosz erősítése érdekében tudatos közösségfejlesztést tartunk kívánatosnak a településen. Ehhez egyaránt szükség van a nyilvánosság új fórumainak a megteremtésére és a más-más generációhoz tartozó húzóemberek megtalálására. Jelenleg nem adottak a közösségépítés fizikai hátterei sem, ezért szükség van **egy olyan fenntarthatóan működni képes integrált közösségi tér (faluház) létrehozására,** amely egyrészt lehetőséget teremt a méntelekiek számára a szabadidő kulturált eltöltésére, másrészt szolgáltatási hiányokat kezel, és teret kínál a közös ügyek megtárgyalására is.

Méntelek fenntarthatóságához, a településkörnyezeti értékek megőrzéséhez és kiaknázásához, valamint a helyi életminőség javulásához az alábbiakban megfogalmazott stratégiai célkitűzéseket javasoljuk megvalósítani:

Méntelek váljék:

- színvonalas lakókörnyezetet nyújtó, jól elérhető településrészé
- az új típusú gazdálkodási formák – a fenntartható mezőgazdálkodás és a környezetbarát turizmus megteremtésével a homokhátsági tanyás kistérségek mintaadó településévé, valamint
- a hagyományos vidéki életformának továbbra is teret adó, ugyanakkor innovatív- a tanyák megújítására törekvő, a helyi igényeket és értékeket is figyelembe vevő aktív, összetartó társadalmi közösséggé.

Mindezek megvalósulásának realitása nagyban függ a szisztematikus közösségfejlesztéstől, amelynek segítségével már közép távon egy innovációk befogadására képes helyi társadalom, egy valódi jól működő ménteleki közösség – és ezáltal településrész – teremthető meg.

MELLÉKLETEK

Méntelek településmagjára vonatkozó statisztikai alapadatok (forrás KSH 2001-es népszámlálás)

Statisztikai mutatók	%
lakónépesség száma	371
lakóházak száma	126
egy családból álló háztartások száma	102
egyszemélyes háztartások száma	21
közcsonnával ellátott lakások aránya	0,00
házi csatornával ellátott lakások aránya	99,21
lakások aránya, melyben nincs szennyvízelvezetés	0,79
1944-ben vagy előtte épült lakások aránya	3,97
1945-1959 között épült lakások aránya	0,00
1960-1969 között épült lakások aránya	18,25
1970-1979 között épült lakások aránya	26,19
1980-1989 között épült lakások aránya	34,92
1990-2001 között épült lakások aránya	16,67
komfortos és összkomfortos lakások aránya	88,10
félkomfortos lakások aránya	5,56
komfort nélküli, szükség és egyéb lakások aránya	6,35
60 m2 alatti lakások aránya	3,17
60-99 m2 közötti lakások aránya	72,22
100 m2 illetve e feletti lakások aránya	24,60
bérleti és szolgálati lakások aránya	0,79
0-3 szobás lakások aránya	89,68
4 és e feletti lakások aránya	10,32
hálózati vízvezetékekkel rendelkező lakások aránya	0,00
házi vízvezetékekkel rendelkező lakások aránya	99,21
más vízellátású lakások aránya	0,79
vízöblítéses wc-vel rendelkező lakások aránya	92,86
foglalkoztatottak aránya	37,47
munkanélküliek aránya	3,77
inaktív keresők aránya	26,95
eltartottak aránya	31,81
14 éves és az alatti korúak aránya	18,60
15-59 éves korúak aránya	65,50
60 éves és a feletti korúak aránya	15,90
mezőgazdasági foglalkozásúak aránya	6,47
ipari foglalkozásúak aránya	35,97
szolgáltatási foglalkozásúak aránya	57,55

A települési tényezők lakossági megítélése - összesítő táblázat (%-os adatok)

	Nagyon jó ítélem	Jónak vélem	Problémás tényező	Igen súlyos probléma	Nem tudom
1. Helyi munkalehetőségek	1	5	25	63	6
2. Az utak állapota	1	22	40	31	6
3. Az utcakép rendezettsége	14	58	22	3	3
4. A zöldterületek nagysága és állapota	16	53	22	4	5
5. Kulturális és szórakozási lehetőségek	4	9	39	41	4
6. Kecskemét elérhetősége tömegközlekedéssel	12	47	29	4	5
7. Kecskemét elérhetősége autóval	57	37	3		3
8. Közbiztonság	31	53	12	1	3
9. Szomszédsági kapcsolatok	55	37	4		4
10. Helyi egészségügyi ellátás	4	20	19	48	9
11. Helyi oktatás	25	53	9	3	10
12. Helyi bevásárlási lehetőség	2	46	30	18	4
13. Közművekkel való ellátottság (víz, gáz, csatorna)	20	56	17	2	5
15. A településen lakók összetartása, közösségi élet	15	53	23	3	3

A települési fejlesztési tényezők lakossági megítélése - összesítő táblázat

	Nagyon fontos, sürgető feladat	Fontos, de kevésbé sürgető	Kevésbé fontos	Nem fontos	Nem tudom
1. Munkahelyteremtés	76	14	5	2	3
2. A kertkultúra megújítása, a tájfenntartó (bio) - gazdálkodás meghonosítása	15	43	28	10	
3. Speciális helyi termékek előállítása	22	28	30	8	2
4. Élelmiszerfeldolgozó kisüzemek telepítése	30	32	19	11	7
5. Községi ház „faluház”- építése	53	23	16	5	2
6. Az épülő faluházhoz kapcsolódó fejlesztések (pl. egészségügyi ellátás, szaktanácsadás helyi gazdáknak és vállalkozóknak, vendéglátás, alapítványi irodák)	65	23	6	1	3
7. Községi programok szervezése	45	41	4	2	
8. A szociális program a tanyai kirekesztettekért	46	34	12		7
9. Az iskola további fejlesztése	55	24	15	4	
10. Gazdasági célú telkek kialakítása (közművesített vállalkozásfejlesztési terület kialakítása)	36	41	10	4	
11. Utcák aszfaltozása	80	13	7		
12. Útépítés Hetényegyháza felé	62	22	12		4
13. Útépítés az 5-ös úti autópálya-csomópont felé	50	27	10	10	3
14. A külterületi utak javítása	64	27	9		
15. Kerékpárút építése Kecskemét felé	68	24	8		
16. Új faluközpont, közpark- és parkolók kialakítása	40	37	14		
17. Zöldterületek megújítása	31	52	10		7
18. Új utcák nyitása és építési telkek kialakítása – falubővítés	38	30	20	9	
19. Ménteleki fesztivál program elindítása	24	46	16	8	5
20. A vasút idegenforgalmi hasznosítása	19	30	30	14	5
21. A tanyai vendéglátás és idegenforgalmi kínálat fejlesztése	22	33	30	9	5
22. Öko- és bemutató (pl. állatsimogató) tanyák létesítése	16	30	37	12	

Méntelevi tanyák adatlapja

1. A tanya postai címe:

2. A legközelebbi kövesút távolsága:

3. Méntelek faluközpont távolsága:

4. A tanyán élők demográfiai jellemzői

Az adatlapot kitöltő neve:

.....

Elérhetősége:

.....

Eltartott gyerek	Fiatal személy (~ 35 év alatti nem eltartott)	Középkorú személy (~ 35-59 év közötti)	Idős személy (~ 60 év feletti)

A következő kérdések kitöltési módja: a megfelelő válaszlehetőségek utáni üres négyzetbe írt „X”.

Több helyen több válasz is lehetséges, amikre legyen a kitöltéskor értelemszerűen tekintettel!

5. A tanyai lakos (a családfenntartó)

Tösgyökeres tanyai		Nem tanyai gyökerű		Külföldi állampolgár		Tanyabérlő	
--------------------	--	--------------------	--	----------------------	--	------------	--

6. Foglalkozási, megélhetési és funkcionális jellemzők (több válasz is lehetséges)

A családfenntartó, vagy tulajdonos foglalkozása:			
Tanyán (helyben) folytatott jövedelemszerző tevékenység(ek)	Mezőgazdaság	Fő jövedelemforrás	
		Kiegészítő jövedelemforrás	
	Idegenforgalom-vendéglátás	Fő jövedelemforrás	
		Kiegészítő jövedelemforrás	
	Egyéb:	Fő jövedelemforrás	
		Kiegészítő jövedelemforrás	
Elsősorban lakóhelyként szolgáló tanya (legfeljebb önellátó kertészkedéssel)			
Időszakosan lakott hobby és üdülő tanya			
Munkanélküli személy is él a tanyán			
A tanya szociális, megélhetési gondokkal terhelt			

7. Gazdálkodás a tanyán

Hagyományos, egyszerű termelési eszközökkel és élőmunkával termelő tanya	
Közepes eszközállománnyal, (kisebb gépekkel, művi berendezésekkel) rendelkező tanya	
Korszerű termelési eszközökkel felszerelt tanya, nagy termelési intenzitással	
Bio/ökológiai gazdálkodást folytató tanya (másodsorban is megjelölhető)	
Gazdálkodást nem folytató tanya	

8. A tanyán folytatott mezőgazdasági tevékenység jellege és a legfontosabb értékesített termékek

	Önellátó	Kis tételben árutermelő	Nagy tételben árutermelő	A gazdaság legfontosabb értékesített termékei
Vegyes gazdálkodás				
Elsősorban állattenyésztés				
Elsősorban növénytermesztés				
Saját termény/termék feldolgozása				

9. A tanyaához tartozó földterület hozzávetőleges nagysága

A tanyai gazdaság saját tulajdonában:..... ha	A tanyai gazdaság által bérelt: ha
---	--

10. A tanya tágabb természeti környezetének jellege

Szép, értékes természeti környezetben lévő	
Leromlott vagy romló környezetben lévő	

11. A tanyatelek környezeti állapota

Gondozott környezetű tanya (környezetükre odafigyelő lakosokkal)	
Átlagos környezetű tanya (kevésbé gondoskodó lakosokkal)	
Romló környezetű tanya (ahol alig figyelnek a környezetre)	
Kifejezetten rossz környezetű tanya (ahol elhanyagolják, szennyezik környezetüket)	

12. A tanyaépület jellege, állaga

Új építésű tanyai ingatlan (1990 után épült)		
A szocializmusban épült, a korra jellemző sátor, vagy nyeregtetős tanyai ingatlan		
Hagyományos építésű	Láthatóan korszerűsített, átépített tanyai ingatlan	
	Megújítható, fejleszthető tanyai ingatlan	
	Nem megújítható tanyai ingatlan	

13. A tanya megjelenése a tájban

Tájba illő elemek (Több válasz is megjelölhető)		Tájidegen elemek (Több válasz is megjelölhető)	
Tanyát övező facsoport		Fátlan tanyatelek	
Kert szőlővel és gyümölcsfákkal		Tájidegen területhasználat	
Hagyományos építészeti formát őrző épületek		Tájidegen építészeti, szerkezeti megoldások	
Rendezetten elhelyezkedő épületegyüttes		Rendszertelenül elszórt épületek	
Arányos méretű épületek		Aránytalanul nagyméretű építmény(ek)	

14. A tanya infrastrukturális helyzete

Áram		Ivóvíz		Gáz		Telefon		Megközelíthetőség	
Hálózati		Vezetékes		Vezetékes		Vezetékes		Kiépített út	
Generátor		Fúrt kút		Tartályos		Rádiótelefon		Jó földút	
Nincs		Ásott kút		PB gázpalack		Mobiltelefon		Járható földút	
		Hordják		Nincs		Nincs		Rossz földút	

15. A tanya elektromos háztartási eszközökkel való ellátottsága

Jól ellátott		Közepesen ellátott		Gyengén ellátott		Nincsenek ilyen eszközök	
--------------	--	--------------------	--	------------------	--	--------------------------	--

16. Rendelkeznek-e a vizsgált tanyán élők

Személygépkocsival	Kisárú-szállító járművel, vagy utánfutóval	Parabola-antennával	Fagyasztóládával vagy -szekrényvel	Számító-géppel	Internet kapcsolattal

17. Ítéld meg, hogy a tanyaához az elmúlt 5 évben milyen fejlesztések kapcsolódtak (több válasz is lehet)

Lakóingatlan építés, felújítása	Gazdasági épületek építése, felújítása	Infrastruktúra-fejlesztés (út, víz, gáz stb.)	Gépjárművásárlás	Földvásárlás vagy bérlet	Gazdálkodáshoz szükséges gépi eszközök beszerzése

18. Ítéld meg, hogyan változott a tanya és környezetének állapota az elmúlt 10 évben

Javult		Nem változott		Romlott	
--------	--	---------------	--	---------	--

19. Ítéld meg a tanyai háztartás anyagi helyzetének alakulását az elmúlt 10 évben

Javult		Nem változott		Romlott		Nem tudja	
--------	--	---------------	--	---------	--	-----------	--

„Kecskemét - Méntelek, a harmonikusan fejlődő tanya lakófalu”
KÉRDŐÍV

MTA RKK ALFÖLDI TUDOMÁNYOS INTÉZET

(A válaszadás önkéntes)

Kérdezőbiztos neve:

Település:

Külterületi határ rész:

Tanya címe:

1. A tanyán lakók felsorolása:

Családi kapcsolat (családfő, feleség stb.)	Születési év	Legmagasabb iskolai végzettség	Képesítés, Tanult szakma	Jelenlegi foglalkozás	Munkahely, iskola (mely településen)
1					
2					
3					
4					
5					
6					

2. A lakók tanyai kötődése:

A tanyán élők az előző tábl. sorszámai alapján	Mióta él ezen a tanyán?	Ha nem születése óta él ezen a tanyán, akkor...	
		Honnan költözött ide?	mi volt az ideköltözés oka?
1			
2			
3			
4			
5			
6			

3. Milyen jövedelmekkel rendelkezik a tanyai háztartás: (Több válasz is lehetséges. Ilyen esetben kérjük írja az egyes jövedelemforrások mellé, hogy azok körülbelül milyen arányt képviselnek.)

1. Östermelésből és családi gazd-ból származó jöv.	6. Családi pótlék
2. Alkalmazotti bér	7. Munkanélküli segély
3. Vállalkozói jövedelem	8. Jövedelempótló támogatás
4. Nyugdíj	9. Szociális támogatás
5. Gyes/Gyed	10. Egyéb, és pedig.....

4. Mikor épült a lakóépület? (ha több lakóépület is van írja egymás alá az építési dátumokat)

.....év

ha nem tudja pontosan:-as évek

egyáltalán nem tudja

5. A sorolja fel a tanyaépületen végzett nagyobb korszerűsítéseket (külső-belső átalakítás, komfortosítás), és írja melléjük azok körülbelüli időpontját.

.....
.....

6. Tervezik-e a lakóépület (újabb) átépítését, bővítését?

1. nem

2. igen, és pedig

7. A lakóépület adatai: (írja be a megfelelő válaszok sorszámaát)

Lakóépület sorszáma (ha több van)	Típusa	Tetőzet	Építőanyaga	Szobák száma
	1. régi parasztház 2. egyszintes családi ház 3. tetőteres családi ház 4. egyéb.....	1. nád 2. cserép 3. pala 4. egyéb.....	1. Vályog alap nélkül 2. vályog alapozva 3. tégl 4. egyéb.....	1. egy 2. kettő 3. három 4. háromnál több
1				
2				

8. A tanya közmű-ellátottsága és komfortossága: (húzza alá a megfelelő válaszokat)

Elektromos áram	Ivóvíz	Gáz	Fűtés	Telefon	Fürdőszoba	WC
Hálózati	Vezetékes víz	Vezetékes	Központi kazán	Vezetékes	Van	Vízöblítéses WC külön helyiségben
Generátor	Fűtő kút	Tartályos	Olajkályha	Fix telepítésű rádiótelefon	Nincs	Vízöblítéses WC a fürdőszobában
Nincs	Ásott kút	Palackos	Cserépkályha	Mobiltelefon		Udvari WC
		Nincs	Egyéb	Nincs		

9. A lakóépületen kívül milyen önálló épületek tartoznak a tanyához?

1. Kamra	6. Disznóól	11. Pajta
2. Nyári konyha	7. Tyúkól	12. Fészer
3. Garázs	8. Terménytároló	13. Vendégház
4. Műhely	9. Góré	14. Egyéb, éspedig
5. Istálló	10. Pince	

10. Közülük melyek épültek, illetve lettek teljesen felújítva az elmúlt másfél évtizedben?

.....

11. A tanya közlekedési helyzete: (írja be a tanya távolságát a felsorolt objektumoktól)

	Milyen messze van a tanyától					
	A kövesút	a legközelebbi busz-, vagy vasúti megálló	a legközelebbi élelmiszerbolt	az iskola	az orvosi rendelő	A polgármesteri hivatal
Becsült távolság						

12. Milyen rendszerességgel jár be a faluba? (Abba a településre, amelyhez a tanya közigazgatásilag tartozik.)

1. naponta	2. hetente többször	3. hetente	4. ritkábban

13. Rendelkezésre áll-e saját gépkocsi? 1. nem 2. igen

14. Van-e telkük, lakásuk, házuk a tanyán kívül? (több válasz is lehetséges)

1. telek	2. lakás	3. ház	4. másik tanya	5. nincs

15. Ha van, hol található? a megjelölt válasz száma: ... település:
... település:

16. Hogyan jutottak a fent megjelölt ingatlanhoz?

1. vették	2. örökölték	3. építették	4. egyéb, éspedig

17. Lakik-e benne valaki? 1. nem, üres 2. igen, éspedig

18. Mi a tervük a fent megjelölt telekkel, házzal, vagy lakással?

.....

19. Szándékukban áll-e elköltözni innen, a tanyáról?

1. nem 2. igen, ha az anyagi lehetőségünk megengedné 3. igen, mindenképpen

20. Ha igen, miért?

21. Hova szeretne költözni?

22. Hova nem költözne semmi pénzért?

23. Ha elköltözne, mi lenne a szándéka a tanyával?

1. Eladná	4. Bérbe adná
2. Üdülőként használná	5. Egyéb éspedig
3. Csak gazdálkodásra használná	

24. Hány eladó tanyáról tud a környéken?

1. egyről sem 2. egyről 3. többrőldb

25. Tudomása szerint cserélt-e gazdát valamelyik környékbeli tanya az elmúlt évtizedben?

1. nem 2. igen, egy 3. igen, több isdb

26. Ha igen, akkor kik, és milyen célból vették meg?

27. Megítélése szerint manapság kik keresnek eladó tanyákat? (pl.: gazdálkodni szándékozók, megélhetési nehézségekkel küzdők, külföldiek, fiatal családostok, idősebbek stb.)

.....

28. Tud-e a környéken lakatlan tanyáról (üdülésre sem használják)?

1. nem 2. igen, egyről 3. igen, kettő-háromról 4. többről

29. Tud-e a környéken kifejezetten üdülésre használt tanyáról?

1. nem 2. igen, egyről 3. igen, kettő-háromról 4. többről

30. Tud-e a településen olyan tanyáról, amely külföldi tulajdonában van?

1. nem 2. igen, egyről 3. igen, kettő-háromról 4. többről: db

31. Tudomása szerint mire használják a külföldi tulajdonosok a tanyát? (pl.: pihenésre, gazdálkodásra, vendégfogadásra, földszerzésre stb.)

.....

32. Ön szerint mi vonzza a tanyavilágba a "hobbytanyát" vásárló

városiakat?

külföldieket?

(pl.: szép környezet, hagyományok, csend, szabadságvágy, romantika stb.)

33. Mi köti leginkább a tanyához? (több válasz is lehetséges)

1. Megszokás, emlékek	4. Jó szomszédság
2. Megélhetés	5. Anyagi kényszer, illetve anyagi korlátok
3. Természet közelsége	6. Egyéb, éspedig

34. Mennyire érzi magát a központi településhez tartozónak? (amelyhez közigazgatásilag tartoznak)

1. Teljes mértékben, mert a rokoni kapcsolatok és a mindennapok oda kötik
2. Nagymértékben, mert a mindennapok oda kötik
3. Részben, csak praktikus okokból (pl.: ott van a legközelebbi bolt stb.)
4. Alig, mert más településhez szorosabb szálak fűzik

35. Hány szomszédos tanya van?

A legközelebbi távolsága méter

A legtávolabbi távolsága méter

36. A kölcsönös üdvözlésen túl tartja-e a kapcsolatot szomszédaival?

1. Csak ismeretség szintjén	3. a legtöbbel jószomszédi viszony
2. Egy-kettővel jószomszédi viszony	

37. Miben nyilvánul meg a jószomszédi viszony? (több válasz is lehetséges)

1. Kölcsönös segítség a ház körül, a gazdaságban pl.:
2. Kölcsönös szívességtétel pl.:
3. Gyakori beszélgetés
4. Egyéb, éspedig

38. Igénybe szokta-e venni a tanyagondnoki szolgálat nyújtotta lehetőségeket?

1. rendszeresen	2. ritkán	3. nem	4. nem tud erről a lehetőségről

39. Hogyan ítéli meg a környék közbiztonságát? Osztályozza biztonságérzetét 1-től 5-ig:

40. Történt-e tanyájukon, vagy valamely szomszédjuknál Betörés, vagy Betörési Kísérlet?

1. nem	2. igen, nálunk (B / BK)	3. igen, a szomszédoknál (B / BK)

41. Ha igen, akkor megtalálták-e a tettest?

1. nem	2. igen

42. Hogyan próbálja a betöréseket megelőzni?

.....

43. Milyen további közbiztonsággal kapcsolatos problémákat tudna felsorolni?

.....

44. A helyi tanyavilág fejlődéséhez mennyiben járulhatna hozzá a javuló közbiztonság?

1. A fejlődés alapja
2. A fejlődés egyik fontos feltétele
3. Nem ezen fog múlni a tanyavilág jövője

45. Hogyan lehetne javítani leginkább a tanyavilágban élők biztonságérzetét? (több válasz is lehet)

1. Polgárőrszolgálat külterületi megszervezése
2. Rendszeres rendőri járőrözés a tanyavilágban
3. Személyi segélyhívó rendszer megvalósítása, amely telefon nélkül is lehetővé tenné a rendőrség, illetve a mentők riasztását
4. Egyéb, éspedig.....

46. A tanyán folytatott mezőgazdasági tevékenység jellege?

1. Alapvetően önellátásra termelnek, csak a felesleget értékesítik
2. Önellátáson túl a tágabb család igényeit is kielégítik
3. Önellátáson túl néhány termékkel rendszeresen piacozik
4. Több terméket nagy tételben, kifejezetten értékesítés céljából termel
5. Nem folytatnak a tanyán mezőgazdasági tevékenységet

A 47-58. kérdések azon válaszadókra vonatkoznak, akik az előző kérdés 3. vagy 4. választát jelölték be!

47. A gazdálkodást milyen formában folytatják?

1. Egyéni (vállalkozói igazolvánnyal rendelkező) vállalkozó
2. Adószámmal rendelkező mezőgazdasági vállalkozó
3. Östermelő (östermelői igazolvánnyal rendelkező)
4. Gazdálkodást kiegészítő tevékenységként folytató mezőgazdasági kistermelő
5. Egyéb, éspedig

48. Földtulajdon és földhasználat (a saját művelésű és bérelt tanyai fölterületekre vonatkozóan):

	Szántó	Szőlő	Gyümölcsös	Gyep	Erdő	Egyéb	Összesen
Saját tulajdonú terület (ha)							
Földtagok száma							
Átlagos aranykorona-érték							
Bérelt terület (ha)							
Földtagok száma							
Átlagos aranykorona-érték							

49. Nagyobb tételben folytatott növénytermesztés becsült adatai az elmúlt 2-3 évre vonatkozóan:

Termesztett növény megnevezése (húzza alá az öntözéssel termesztett növényeket)	Termelés helye				Értékesítés módja 1. Piacon (kisker. értékesítés) 2. Nagybani-piacon 3. Szerződéses (feldolgozóknak) 4. Háznál történő (pl. turizmus) 5. Saját felhasználás, feldolgozás 6. Egyéb, éspedig...*	Értékesített mennyiség (évi átlag)	
	Tanya körüli kert	Üveg-ház, Fólia	Szántó-föld	Egyéb, éspedig ...		Mennyiség	Mérték-egység
	Termőterület						
	m ²	m ²	ha	□öl			

(* pl. út melletti értékesítés)

50. Állattartás becsült adatai az elmúlt 2-3 évre vonatkozóan:

Tenyésztett jószág megnevezése	Átlagos állomány (db)	Értékesítés módja		Értékesített mennyiség (évente átlagosan X db)	Nagyobb tételben értékesített állati termékek (tej, tojás, toll, méz stb.)
		1. Piacon (kisker. értékesítés)	2. Nagybani-piacon		
		3. Szerződéses (feldolgozóknak)	4. Saját felhasználás, feldolgozás		
		5. Egyéb, éspedig....			

51. Folytatnak-e a mezőgazdasági termelésen kívül más gazdasági tevékenységet a tanyán?

1. Mezőgazdasági termékek feldolgozása:
2. Mezőgazdasággal kapcsolatos szolgáltató tevékenység:
3. Egyéb ipari, kisipari tevékenység
4. Kereskedelem
5. Árufuvarozás
6. Idegenforgalom, vendégfogadás
7. Egyéb, és pedig

52. Tagja-e valamilyen, egyéni termelőket összefogó mezőgazdasági társulásnak?

1. nem 2. igen, és pedig

53. Mi a véleménye a termelők e fajta integrációs törekvéseikről, illetve lehetőségeikről?

.....

54. Nyert-e támogatást az elmúlt két évben valamilyen agrár-, vagy egyéb pályázaton?

1. nem 2. igen

55. Ha igen, mire nyert és milyen pályázaton

56. Okoztak-e az elmúlt években a várható kockázatnál nagyobb termés kiesést a szélsőséges időjárási-, és csapadékviszonyok?

1. nem 2. igen, még pedig a(z) következtében

57. Ön szerint hogyan lehetne a gazdaságának életképességét a szélsőségesebb időjárási viszonyok ellenére is fenntartani, javítani?

.....

58. Rendelkeznék-e 50 cm³-nél nagyobb erőgéppel?

1. nem 2. igen, és pedig Életkora:
-
-
-

59. Mi a jövőbeli terve a gazdasággal? 1.leépíti 2. szinten tartja 3. fejleszti

60. Ha fejleszti, (több válasz is lehetséges)

1. Földet vesz	6. A meglévő állatállomány létszámát növeli
2. Földet bérel	7. Újabb állatfajta tenyésztésébe kezd:
3. Gyümölcsöst telepít	8. Gazdasági épületet épít
4. Szőlőt telepít	9. Mezőgazdasági gépeket szerez be
5. Főliát, üvegházat létesít	10. Mezőgazdasági feldolgozó tevékenységre vállalkozik
11. Egyéb, és pedig	

61. Ha nem fejleszti, miért?

62. Van-e olyan családtag, aki idővel átveszi és folytatja a gazdálkodást?

1. nincs 2. igen, és pedig

Bővebben kifejtendő kérdések:

63. Véleménye szerint tanyák lakójellege, vagy gazdasági jelentősége, esetleg pihenési, kikapcsolódási szerepe fog növekedni a jövőben?

64. Véleménye szerint milyen előnyei vannak a tanyasi életnek? Mi az, ami hiányozna?

65. Véleménye szerint milyen hátrányai, nehézségei vannak a tanyasi életnek?

66. Hogyan lehetne e problémákat kiküszöbölni? Kiknek és hogyan kellene támogatnia a tanyák fejlesztését? (pl.: helyi önkormányzat, központi területfejlesztési politika, agrárpolitika, gazdaszervezetek, tanyai körök, civil kezdeményezések stb.)

67. Hogyan látja a helyi tanyavilág jövőjét? Hol vár hanyatlás, és hol megújulás a tanyákra? Milyennek képzel el egy fejlődő tanyát? Kik lakják, mivel foglalkoznak?

Köszönjük a válaszokat! A kérdőívek feldolgozott adatai kizárólag tudományos célokat szolgálnak. Felhasználásuk során a személyes adatvédelem szabályait betartják!

Méntelek fejlesztését megalapozó lakossági kérdőív

(A válaszadás nem kötelező!)

1. Postai cím:

2. A háztartásban élők demográfiai jellemzői (fő/korosztály)

Eltartott gyermek	Fiatal személy (~ 35 év alatti nem eltartott)	Középkorú személy (~ 35-59 év közötti)	Idős személy (~ 60 év feletti)
.....fő			

3. Mióta él Ménteleken?

1. születése óta

2. (évszám)

4. Ha nem itt született, honnan költözött Méntelekre?

5. Miért költözött Méntelekre?

1. családi kapcsolat

2. olcsó ingatlan

3. munka

4. Egyéb, és pedig

6. Mennyire szeret itt élni?

1. nagyon szeret

2. jól érzi magát

3. kevésbé szeret

4. egyáltalán nem szeret

7. Szándékában áll-e elköltözni Méntelekről?

1. igen

2. igen, de nincs rá lehetősége

3. nem

8. Mennyire tartja megfelelőnek az alábbi tényezőket Ménteleken? (Karikázza be a megfelelő számot.)

	Nagyon jó ítélem	Jónak vélem	Problémás tényező	Igen súlyos probléma	Nem tudom
1. Helyi munkalehetőségek	4	3	2	1	0
2. Az utak állapota	4	3	2	1	0
3. Az utcakép rendezettsége	4	3	2	1	0
4. A zöldterületek nagysága és állapota	4	3	2	1	0
5. Kulturális és szórakozási lehetőségek	4	3	2	1	0
6. Kecskemét elérhetősége tömegközlekedéssel	4	3	2	1	0
7. Kecskemét elérhetősége autóval	4	3	2	1	0
8. Közbiztonság	4	3	2	1	0
9. Szomszédsági kapcsolatok	4	3	2	1	0
10. Helyi egészségügyi ellátás	4	3	2	1	0
11. Helyi oktatás	4	3	2	1	0
12. Helyi bevásárlási lehetőség	4	3	2	1	0
13. Közművekkel való ellátottság (víz, gáz, csatorna)	4	3	2	1	0
15. A településen lakók összetartása, közösségi élet	4	3	2	1	0

9. Ön szerint mi Méntelek legvonzóbb tulajdonsága?

	Különösen vonzó	vonzó	Kevésbé vonzó	Egyáltalán nem vonzó	Nem tudom
1. A környező táj	4	3	2	1	0
2. Kecskemét közelsége	4	3	2	1	0
3. Gazdálkodási lehetőségek	4	3	2	1	0
4. A település emberléptékű mérete	4	3	2	1	0
5. Az összetartó közösség, jó szomszédság	4	3	2	1	0
6. Csend, nyugalom, tiszta levegő	4	3	2	1	0
7. Olcsó telek, könnyebb megélhetés	4	3	2	1	0
8. Egyéb, és pedig...	4	3	2	1	0

10. Hogyan vélekedik általánosságban Méntelek helyzetéről, a lakosság életszínvonaláról?

1. Méntelek helyzete jó, a lakosság életszínvonala javul.
2. Méntelek helyzete, illetve az életszínvonal az elmúlt 5 évben nem változott.
3. Méntelek helyzete romlik, a lakosság életszínvonala csökken.
4. Méntelek helyzete rossz, a lakosság életszínvonala alacsony.
0. Nem tudom megítélni.

11. Mit hiányol leginkább Ménteleken?

12. Az alábbi fejlesztési irányok közül Ön szerint melyik szolgálná leginkább Méntelek fejlődését?

Válassza ki az Ön által legfontosabbnak vélt fejlesztési irányt (irányokat) maximum kettőt jelöljön meg!

1. Környezet- és természetvédelem, a biogazdálkodás támogatása
2. A tanyás külterületi részek gazdasági-turisztikai fejlesztése (Tanyaháromszög program)
3. Faluközpont kialakítása, faluház létesítése, közösségi programok
4. Lokális gazdaság-fejlesztés, elsősorban a hagyományos helyi termelésre alapozva
5. Kecskemét és Méntelek közötti közlekedési kapcsolatok fejlesztése

13. Értékelje fontosságuk szerint az alábbi településfejlesztési feladatokat?

	Nagyon fontos, sürgető feladat	Fontos, de kevésbé sürgető	Kevésbé fontos	Nem fontos	Nem tudom
1. Munkahelyteremtés	4	3	2	1	0
2. A kertkultúra megújítása, a tájfenntartó (bio) - gazdálkodás meghonosítása	4	3	2	1	0
3. Speciális helyi termékek előállítása	4	3	2	1	0
4. Élelmiszerfeldolgozó kisüzemek telepítése	4	3	2	1	0
5. Községi ház „faluház”- építése	4	3	2	1	0
6. Az épülő faluházhoz kapcsolódó fejlesztések (pl. egészségügyi ellátás, szaktanácsadás helyi gazdáknak és vállalkozóknak, vendéglátás, alapítványi irodák)	4	3	2	1	0
7. Községi programok szervezése	4	3	2	1	0
8. A szociális program a tanyai kirekesztettekért	4	3	2	1	0
9. Az iskola további fejlesztése	4	3	2	1	0
10. Gazdasági célú telkek kialakítása (közművesített vállalkozásfejlesztési terület kialakítása)	4	3	2	1	0
11. Utcák aszfaltozása	4	3	2	1	0
12. Útépítés Hetényegyháza felé	4	3	2	1	0
13. Útépítés az 5-ös úti autópálya-csomópont felé	4	3	2	1	0
14. A külterületi utak javítása	4	3	2	1	0
15. Kerékpárút építése Kecskemét felé	4	3	2	1	0
16. Új faluközpont, közpark- és parkolók kialakítása	4	3	2	1	0
17. Zöldterületek megújítása	4	3	2	1	0
18. Új utcák nyitása és építési telkek kialakítása – falubővítés	4	3	2	1	0
19. Ménteleki fesztivál program elindítása	4	3	2	1	0
20. A vasút idegenforgalmi hasznosítása	4	3	2	1	0
21. A tanyai vendéglátás és idegenforgalmi kínálat fejlesztése	4	3	2	1	0
22. Öko- és bemutató (pl. állatsimogató) tanyák létesítése	4	3	2	1	0
23. Egyéb, éspedig	4	3	2	1	0

14. Inkább előnyös vagy inkább hátrányos, hogy lakóhelye Méntelek, Kecskeméthez tartozik?

1. inkább előnyös 2. inkább hátrányos 3. közömbös 0. nem tudom

15. Fontosnak tartja-e a ménteleki tanyavilág fennmaradását, megújulását?

1. igen, nagyon 2. igen 3. talán 4. nem látok esélyt

16. Hajlandó lenne-e aktívan közreműködni Méntelek fejlesztésében?

1. Igen 2. Nem 3. talán

17. Elképzelhetőnek tartja-e, hogy a jövőben bekapcsolódjon valamilyen ménteleki civil szervezet vagy egyesület munkájába?

1. Igen 2. Nem 3. Már jelenleg is tagja vagyok

18. Ha igen, akkor milyen tevékenységet folytató egyesület állna az Ön érdeklődéséhez legközelebb?

1. Városfejlesztő, városszépítő 2. Környezetvédő 3. Kulturális 4. Művészeti
5. Szociális és karitatív 6. Sport és szabadidő 7. Egyéb, éspedig:.....

Személyes adatok:

19. Neme: 1.) Férfi 2.) Nő

20. Életkora:

1.) 18-30 év 2.) 31-40 év 3.) 41-50 év 4.) 51-60 év 5.) 61-70 év 6.) 70-x év

21. Legmagasabb iskolai végzettsége:

1.) 8 osztálynál kevesebb 2.) 8 osztály 3.) szakmunkás 4.) érettségi vagy technikum 5.) főiskola, egyetem

Köszönjük a válaszokat!

Megjegyzés, kommentárok:

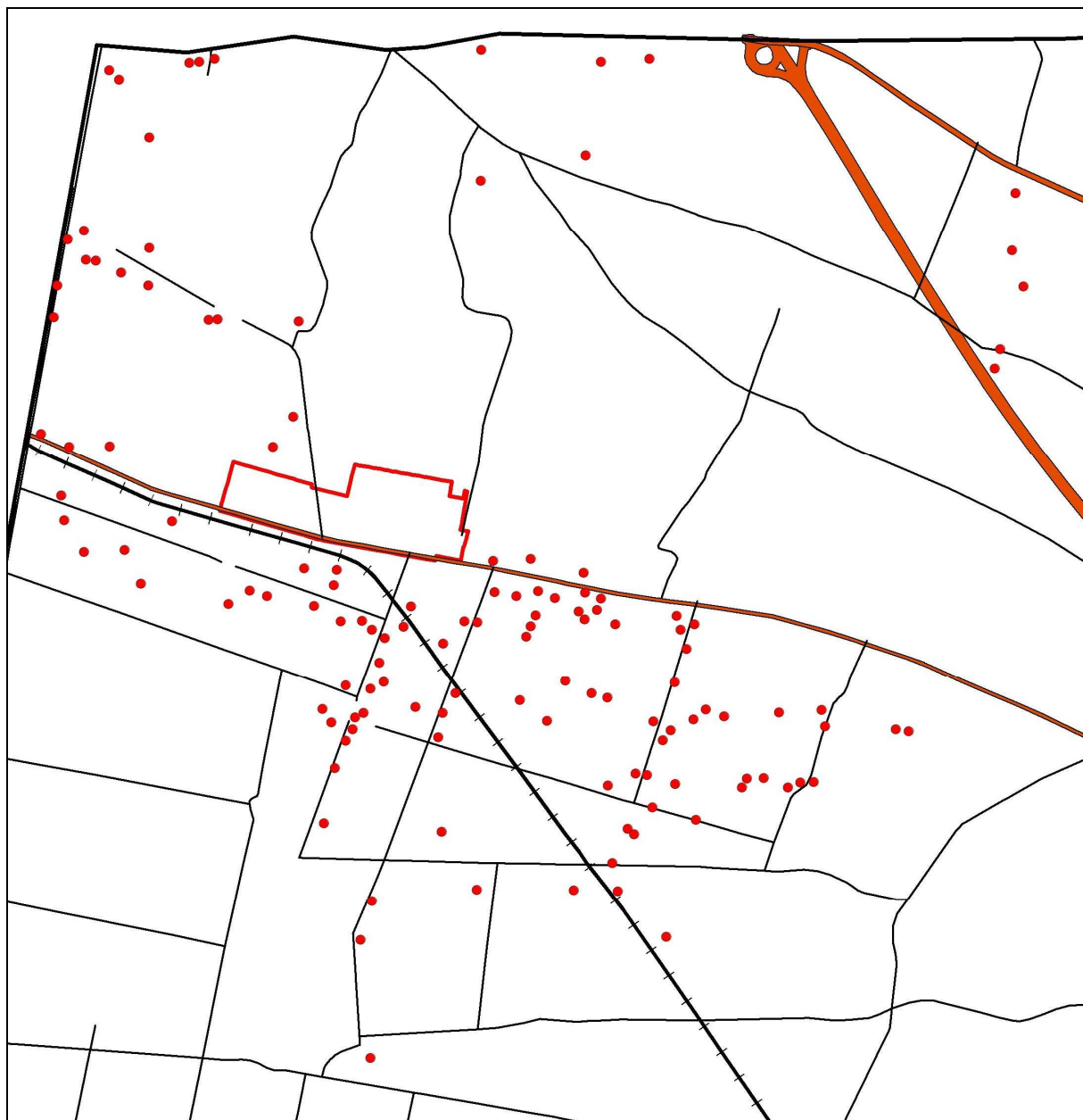
.....

.....

.....

.....

.....

A vizsgálatba eső ménteleki tanyák

A ménteleki nagycsaládosok térbeli koncentrációja

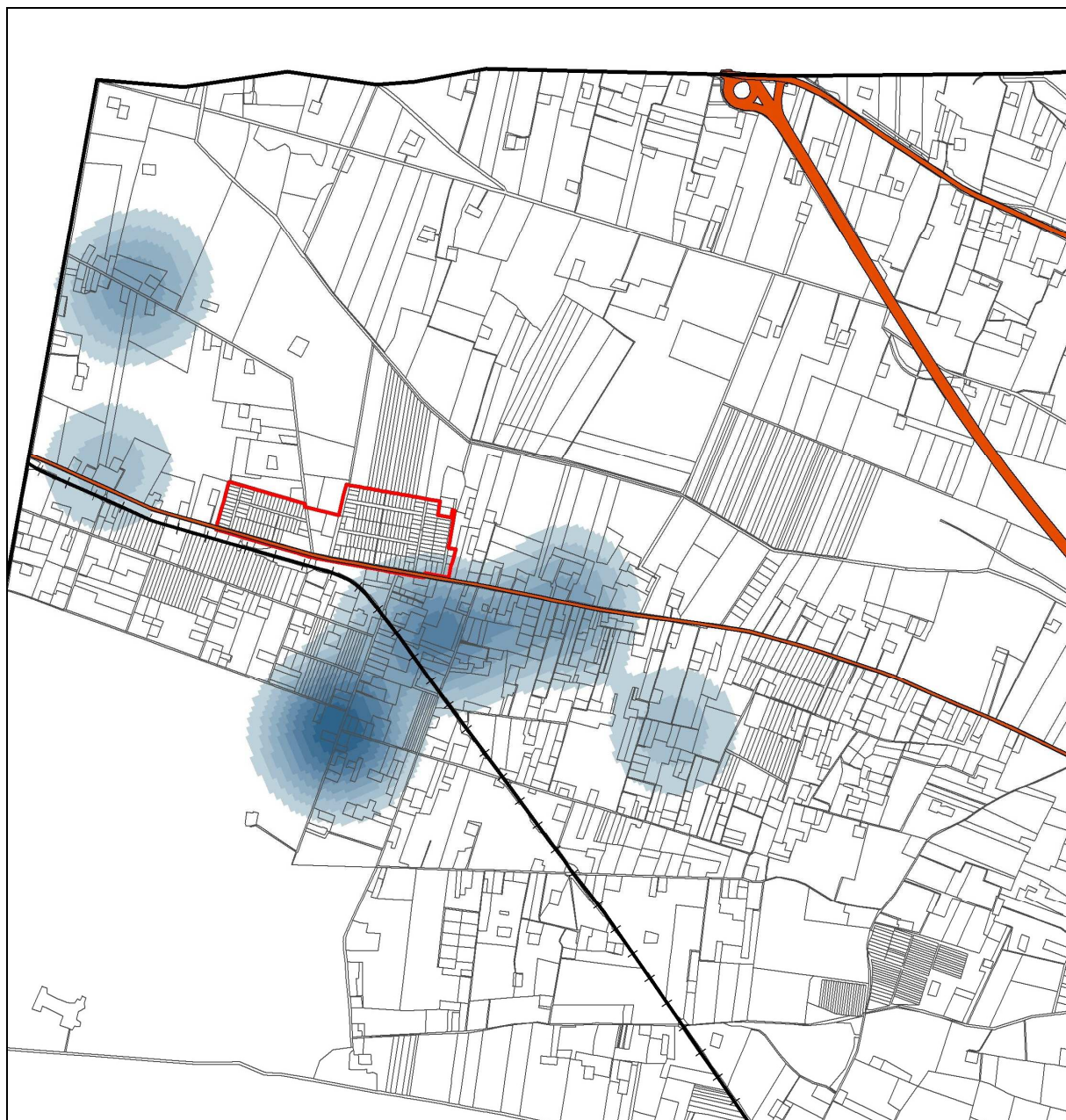
A menteleki „új tanyak” térbeli koncentrációja

A ménteleki „javuló helyzetben lévő” tanyák térbeli koncentrációja

A mezőgazdálkodással foglalkozó tanyák térbeli koncentrációja

A szociális problémákkal küzdő tanyák térbeli koncentrációja

A nem megújítható tanyák térbeli koncentrációja